

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra sociální patologie a sociologie

Padělání a pozměňování peněz v České republice

Bakalářská práce

Autor: Ondřej Kumpan
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální patologie a prevence
Vedoucí práce: JUDr. Miroslav Antl

UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ

Pedagogická fakulta

Akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Ondřej Kumpan**
Osobní číslo: **P11755**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální patologie a prevence**
Název tématu: **Padělání a pozměňování peněz v České republice**
Zadávající katedra: **Katedra sociální patologie a sociologie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í:

Práce řeší problematiku padělání českých peněz. Seznamuje s historií peněz a počátky jejich padělání, platnými českými bankovkami, jejich tiskem, ochrannými prvky a vývojem technické ochrany proti padělání peněz. V práci jsou uvedeny způsoby páchání trestné činnosti v oblasti padělání peněz, právní ochrana a úkoly Policie ČR v této oblasti. Součástí práce bude výzkumné šetření k problematice padělání peněz.
Metody výzkumu: Studium a analýza odborných pramenů a statistických údajů, dotazníkové šetření.

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování bakalářské práce:
Seznam odborné literatury:

Vedoucí bakalářské práce: **JUDr. Miroslav Antl**
Katedra sociální patologie a sociologie

Datum zadání bakalářské práce: **12.2.2013**
Termín odevzdání bakalářské práce: **22.4.2015**

L.S.

doc. PhDr. Pavel Vacek, Ph.D.
děkan

PhDr. Václav Bělík, Ph.D.
vedoucí katedry

dne

Prohlášení

Prahlášuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 26. 3. 2015

Ondřej Kumpan

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval svému vedoucímu absolventské práce panu JUDr. Miroslavu Antlovi za odborné vedení a připomínky, kterými přispěl k vypracování této práce, a své manželce za podporu a trpělivost během celé doby studia.

Anotace

KUMPAN, Ondřej. *Padělání a pozměňování peněz v České republice*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2015. 78 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce v teoretické části informuje o problematice padělání a pozměňování peněz. Nejprve se práce stručně dotýká historie padělání peněz. Následuje seznámení s postupy a tiskovými technikami při výrobě bankovek a vývojem technické ochrany proti padělání bankovek. Práce uvádí současné české platné bankovky a detailněji popisuje jejich základní ochranné prvky. V další části práce zmiňuje trestnost padělání a pozměňování peněz a popisuje úkoly, které v této oblasti plní Policie České republiky. Závěr práce obsahuje důležité informace pro běžného občana týkající se padělaných bankovek a popisuje současnou situaci na úseku padělání a pozměňování peněz v České republice. Praktická část bakalářské práce analyzuje a komparuje statistické údaje policie a České národní banky a dále je použita forma kvantitativního zkoumání – dotazníkového šetření.

Klíčová slova

Peníze, bankovka, padělání peněz, pozměňování peněz, padělek, ochranné prvky

Annotation

KUMPAN, Ondřej. *Falsification and doctoring of money in Czech Republic*. Hradec Králové: Faculty of Education University Hradec Králové, 2015. 78 pp. Bachelor thesis.

The bachelor thesis in theoretical section informs about the problems of falsification and doctoring of money. At first there is briefly mentioned the history of money falsification in this labour. Next there is an identification with processes and printing technology by production of notes and a development of technical protection against notes falsification. There are shown present Czech actual notes and there are described at some length their basic protecting elements. In the next part of this labour is mentioned panishability of falsification and doctoring of money and there are described duties that are in this area subserved by the Police of the Czech Republic. The end of this labour includes some important information relating to notes falsification for a common citizen and there is also described the present situation in a section of falsification and doctoring of money in the Czech Republic. The practical part of the paper analyzes and compares the statistical data of the Police of Czech Republic, and the Czech National Bank data and is used quantitative investigation – survey.

Keywords

Money, banknote, falsification of money, doctoring of money, fake, protective elements

Obsah

Úvod	10
1 Počátky peněz a jejich padělání	12
1.1 Historie vzniku peněz	12
1.2 Vznik papírových peněz.....	12
1.3 Počátky padělání peněz.....	14
2 Výroba bankovek.....	15
2.1 Příprava a tisk bankovek	15
2.2 Tiskové techniky	16
2.2.1 Tisk z výšky	17
2.2.2 Tisk z plochy	17
2.2.3 Hlubotisk	17
2.3 Ceninový papír.....	18
2.4 Ochranné prvky a vzhled bankovek	19
2.5 Kontrola kvality a bezpečnost	20
3 Platné české bankovky a jejich ochranné prvky	21
3.1 Ochrana českých bankovek	22
3.2 Vodoznak.....	22
3.3 Ochranný okénkový proužek.....	23
3.4 Ochranná vlákna.....	23
3.5 Soutisková značka	24
3.6 Skrytý obrazec	24
3.7 Opticky proměnlivá barva	25
3.8 Iridiscentní pruh	25
3.9 Mikrotext.....	26
3.10 Luminiscence	26
3.11 Tisk bankovek	27
3.12 Papír	27
3.13 Číslování a sériování	27
4 Vývoj technické ochrany proti padělání peněz	28
4.1 Protikopírkové rastry.....	28
4.2 Bitmap kód	29
4.3 Orion.....	29
4.4 Mezinárodní spolupráce při ochraně měny	30

5	Trestnost v oblasti padělání a pozměňování peněz	31
5.1	Úmluva o potírání penězokazectví	31
5.2	Trestní zákoník	31
5.3	Zákon o České národní bance	33
6	Úkoly policie v oblasti padělání a pozměňování peněz.....	35
6.1	Úkoly Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu Skupiny kriminální policie a vyšetřování.....	35
6.2	Úkoly dalších policejních orgánů.....	36
6.3	Postup policie při podezření z výskytu padělku	36
6.4	Vyšetřování případů padělání a pozměňování peněz v praxi	37
6.4.1	Informační systém Banka	38
6.4.2	Česká národní banka	39
7	Padělané bankovky z pohledu běžného občana	41
7.1	Jak poznat padělanou bankovku	41
7.2	Dostupné technické prostředky používané ke kontrole pravosti bankovek.....	42
7.3	Co mám dělat, jestliže zřejmě vlastním padělanou bankovku.....	42
8	Závěr teoretické části	44
9	Porovnání situace na úseku padělání a pozměňování českých bankovek v ČR	45
9.1	Metody a stanovení hypotéz.....	45
9.2	Kvantitativní šetření ze statistik ČNB a Policie ČR.....	47
9.2.1	Porovnání počtu zadržených padělků českých bankovek	47
9.2.2	Podíl objasněnosti trestné činnosti na úseku ochrany měny.....	49
9.2.3	Vyhodnocení kvantitativního šetření ze statistik ČNB a Policie ČR.....	50
9.3	Kvantitativní dotazníkové šetření.....	51
9.3.1	Prezentace výsledků dotazníkového šetření.....	51
9.3.2	Vyhodnocení dotazníkového šetření.....	70
9.4	Závěr výzkumného šetření	71
	Závěr.....	72
	Seznam použitých zdrojů	74
	Seznam příloh.....	78

Seznam použitých zkratk

ČNB – Česká národní banka

Policie ČR – Policie České republiky

SKPV – Služba kriminální policie a vyšetřování

ÚOOZ – Útvar pro odhalování organizovaného zločinu

ZPPP – Závazný pokyn policejního prezidenta

STC – Státní tiskárna cenin

Úvod

Od roku 1998 pracuji u Policie České republiky. Většinu času jsem sloužil u pořádkové policie na obvodním oddělení, od března 2009 jsem zařazen na Oddělení hospodářské kriminality Územního odboru Pardubice. Mojí pracovní náplní je prověřování a šetření hospodářských trestných činů, zejména podvodů, úvěrových podvodů, ale i dalších. V největší míře ale prověřuji trestné činy v oblasti padělání a pozměňování peněz. Přestože těchto případů není nějaký velký počet, připadá mi tato problematika velmi zajímavá a rozhodl jsem se, že se tomuto tématu budu věnovat i ve své bakalářské práci.

Vzhledem k tomu, že mincí a bankovek různých měn je samozřejmě obrovské množství, zaměřím se ve své práci pouze na české bankovky, se kterými je každodenně ve styku každý z nás a které jsou v České republice padělány a pozměňovány v největším množství. Nebudu se věnovat ani českým mincím, protože počet případů jejich padělání je v současnosti zanedbatelný.

Peníze vždycky hýbaly světem a nejinak je tomu i v dnešní době. Někdy se mi zdá, že se většina z nás pouze honí za penězi a život si příliš nežíváme. Bohužel to v současnosti asi ani jinak nejde, peníze hrají důležitou roli a bez peněz je život velmi obtížný. Připadá mi, že rozdíly mezi bohatými a chudými u nás jsou stále větší a tzv. střední třída prakticky zaniká. Těch chudých je samozřejmě velká převaha. A když člověk nemá peníze, hledá nějaké cestičky jak se k nim dostat. Někteří volí cestu legální, hledají si zaměstnání nebo další práci navíc, aby užívali sebe a své rodiny. Bohužel je nemálo těch, kteří volí cestu různých podvodů nebo jiných protiprávních jednání, aby se dostali k nějakým financím. Jedním z těchto nelegálních způsobů obohacení je i padělání a pozměňování peněz.

Padělatelé mohou být buď organizovanou skupinou, nebo se jedná o jednotlivce. V prvním případě se jedná o organizovaný zločin, kdy každý z organizované skupiny má své jasné úkoly. Co se týče českých peněz, nemá v této oblasti organizovaný zločin naštěstí nějakou velkou živnou půdu. Mnohem více je případů, kdy padělání peněz provádějí jednotlivci. Některým se zdá tato cesta jednoduchým způsobem, jak přijít k penězům. Nakopírují bankovky a pak se je sami snaží udat do oběhu. Kvalita těchto padělků samozřejmě není veliká a není těžké padělky odhalit. Tito lidé si nepřijdou k příliš velkému zisku a sami si asi ani neuvědomují, jak vysoké tresty jim za tyto

padělatelské pokusy, v případě odhalení, hrozí. Pachatelů je pak široká škála, někdy se jedná o mladistvé a nezletilce, kteří si to chtěli jen zkusit, v mnoha případech se ale jedná o osoby z okraje společnosti. A už jsme u problému zasahujících do oblasti sociálně-patologických jevů, které jsou problémem celé společnosti.

I z tohoto důvodu myslím, že je důležité se touto problematikou zabývat. Cílem této bakalářské práce není vyčerpávající výklad problematiky padělání a pozměňování peněz, to vzhledem k jejímu rozsahu ani není možné. Stručně se zmíním o historii peněz a počátcích jejich padělání. Pokusím se srozumitelným způsobem popsat postup při výrobě českých bankovek. Největší důraz budu klást na platné české bankovky a podrobnější popis základních ochranných prvků těchto bankovek, o kterých by měl mít každý z nás alespoň základní povědomí. Zaměřím se také na trestnost v oblasti padělání a pozměňování peněz a uvedu, jaké úkoly plní Policie České republiky v této oblasti a jaký je postup policistů v případech podezření z padělání a pozměňování peněz. Přiblížením problematiky padělání a pozměňování peněz chci upozornit na to, aby každý z nás byl při manipulaci s penězi ostražitý a snažil se minimalizovat riziko, že se mu do držení dostane padělaná bankovka. V závěru teoretické části práce jsou proto uvedeny některé důležité informace z této problematiky i z pohledu běžného občana. V praktické části pak budu pracovat se statistickými údaji Policie České republiky a dále bylo provedeno dotazníkové šetření, jehož cílem bylo zjistit, jaké povědomí a znalosti mají občané v oblasti znalosti českých bankovek a jejich padělání.

1 Počátky peněz a jejich padělání

Z historie není přesně známo, kdy byl poprvé použit nějaký typ platebního prostředku. Nejstarší písemné materiály staré cca 4500 let pochází z oblasti starověké Mezopotámie, dnešního Iráku. Lidé používali jako platidla nejprve různé ekvivalenty jako například dobytek, kožešiny, sůl, kovy, mušle, korálky nebo plátno. Později bylo používáno vážené množství stříbra a pak již byl jen krůček k vyhotovení mincí. (Fryšták, Žatecká, 2008, s. 108-118)

1.1 Historie vzniku peněz

Peníze v kurantní podobě z drahých kovů vznikly někdy v sedmém století před naším letopočtem. Z počátku se jednalo o nepříliš přesně odvážené kousky zlata nebo stříbra označené plastickým obrazem něčeho, co bylo obecně považováno za symbol místa původu. Pokud měly takto označené kousky drahého kovu důvěru, byly přijímány již bez vážení a právě tím se staly penězi. Kvalitu peněz zaručovala značka, zaštitěná autoritou vládce. Vládci a později vlády stanovili podmínky jejich ražby: obsah drahého kovu, zevní podobu a podmínky jejich oběhu. Takto se vyvinul mincovní regál, tj. právo na minci, kterou jiný v daném teritoriu vydávat nesměl, pokud mu k tomu nebyl udělen zvláštní souhlas. V průběhu staletí střežili vládcí své právo vydávat mince stále ostražitěji. (Pekárek, 2000, s. 7-8)

Na našem území jsou patrně nejstaršími penězi podle archeologických nálezů keltské statéry či bifteky (ze stříbra) a duhovky (ze zlata). Keltové žili na našem území mezi čtvrtým a prvním stoletím před naším letopočtem. Za první a bezpečně doložené skutečně české mince můžeme označit až stříbrné denáry přemyslovského knížete Boleslava I v desátém století. Obchod postupně potřeboval i mince vyšší hodnoty. Počátkem čtrnáctého století se objevily groše a florény (dukáty), a v šestnáctém století tolary. (Vondra, 2012, s. 19-23)

1.2 Vznik papírových peněz

Pokud se týče papírových peněz, zaměříme pozornost na státovky a bankovky. Rozdíl mezi nimi je nepodstatný, pouze majetkově-právní, kdy státovky jsou vydávány státem a bankovky emisní bankou. Státovky mají starší původ než bankovky. Z historických pramenů je povědomost o nejstarších státovkách čínského císaře Wu z přelomu druhého a prvního století před naším letopočtem. Uvádí se, že byly

zhotoveny z kůže bílých jelenů a psány byly s největší pravděpodobností štětcem. O prvních nepochybně tištěných státovkách jsou zmínky opět v čínských análech, kdy roku 807 nařídil císař Hian-čong stažení zlatých a stříbrných mincí do státní pokladny a vydal za ně certifikáty, ochotně přijímané za kovové peníze. Z nálezů jsou známy císařské státovky z doby dynastie Mingů, v přibližném časovém souběhu vlády Lucemburků u nás. (Pekárek, 2000, s. 8)

Bankovky byly v Evropě vydány poprvé v Benátkách roku 1171. Benátská banka je vydávala za kovové peníze u ní složené a kdykoli je za předložené potvrzenky vyměnila. Jednalo se tedy prakticky o potvrzenky na složené peníze a po předložení kýmkoliv inkasovatelné. Obchodníci je mezi sebou začali užívat k vyrovnávání vzájemných pohledávek, a tak tyto bankovky začaly zvolna plnit i funkci oběživa. Soukromé bankovky si mohli dovolit pouze vlastníci známých a důvěryhodných obchodních domů. Ti po jisté době zjistili, že nemalá část vydaných bankovek je vstřebána oběhem, a že tedy nemusí mít v zásobě plné odpovídající množství mincí z drahých kovů. Mohli tedy vydávat více bankovek a rozmnožit tím svá aktiva, například poskytovat další úvěry. Pokud tak činily v rozumné míře, bylo vše v pořádku, pokud nekrytých bankovek vydali neúměrné množství, obvykle dospěli k bankrotu. V novověku bankovky už nesměl vydávat kdokoli, ale pouze zákonem zmocněný peněžní ústav, který se tak stal bankou emisní, nazývanou také bankou cedulovou. Zákon stanovil, za jakých podmínek může vykonávat své funkce a jak nebo čím musí být podložena hodnota emitovaných peněz. (Pekárek, 2000, s. 9)

Na našem území byly papírové peníze zavedeny dekretem císařovny Marie Terezie v roce 1762. Vydávat papírové zlatky konvenční měny zvané „bankocedule“ byla zmocněna Vídeňská městská banka. Aby byla posílena důvěra k této zvláštní novince, zdůrazňoval zvláštní patent, že žádný soukromník nemusí bankocetle přijímat, i když mají charakter peněz, zato veřejné pokladny je přijímat musí. Na padělání bankocetlí byl stanoven absolutní trest – trest smrti a byly vypsány odměny pro toho, kdo by udal padělatele bankocetlí. Papírové peníze začaly získávat v měnových systémech naprostou převahu a podíl mincí se stále zmenšoval. Zavedení papírových bankovek za vlády Marie Terezie bylo jedním z řady promyšlených opatření, která znamenala vývoj i v další době. Teprve z těchto peněz se pak postupně vyvinuly bankovky do podoby, jak je známe dnes. (Hlinka, Radoměřský, 1996, s. 223-224)

1.3 Počátky padělání peněz

Souběžně s výrobou a užíváním platebních prostředků se začalo rozvíjet i padělatelství. Padělatelství se vždy považovalo za těžký zločin a trestalo se v různých státech např. deportací, usekáváním rukou, hozením za živa do vroucí vody či oleje nebo popravou. U nás se trestalo padělatelství zabavením majetku, trestem ohněm, škrcením nebo smýkáním. Nebo dokonce trestem smrti, jak již bylo uvedeno v předešlé kapitole, po zavedení bankocetlí za vlády Marie Terezie.

V období Rakouska – Uherska se neseťkáváme s nějakou výraznější padělatelskou činností. Roku 1919 vznikla československá měna, která by překonala složitou hospodářskou situaci vyvolanou válkou. (Vencovský, 2003, s. 18) Ihned po jejím zavedení se začaly objevovat pokusy o její padělání. Období po první světové válce je zlatým věkem falzifikace československých peněz. Důvodem bylo, že bankovky hodnot nižších než jeden tisíc se zhotovovaly v domácích tiskárnách, které tehdy neměly tak kvalitní vybavení pro tisk bankovek. Neměly tedy takové ochranné prvky, které by penězokazce odrazovaly. Uvádí se, že v tomto období jednotlivé nominály této emise napadly osmdesát čtyři padělatelské dílny, kdy osm padělatelských dílen napadlo i tisícikoruny, které náročným hlubotiskem vytiskla American Bank Note Company a ve dvou případech zaútočili penězokazci i na pětitisícikoruny, jež zhotovila tiskárna bankovek Rakousko – Uherské banky ve Vídni. Jak je zřejmé, tak ani kvalitní tisky nezabránily tehdejšímu zuřivému náporu penězokazců. (Hlinka, 1987, s. 57-59)

Padělání peněz ve velkém rozsahu se objevovalo i během válek, je známo, že například během druhé světové války soustředili nacisté v koncentračním táboře Sachsenhausen vězně - specialisty na určitou padělatelskou činnost, kteří vyráběli falešné britské libry, jejichž pomocí chtěli nacisté zlikvidovat hospodářství ve Velké Británii. Tento záměr nakonec nebyl realizován, ale o rozsahu tohoto padělání svědčí to, že vězni byly vyrobeny falešné bankovky v celkové výši převyšující 134 milionů liber šterlinků. Toto téma působivě přiblížil ve své knize *Ďáblova dílna* pan Adolf Burger.

Protože se padělatelství stalo mezinárodním problémem, byla v roce 1929 v Ženevě uzavřena Úmluva o potírání penězokazectví, ratifikovaná ČSR v roce 1931 a vydaná ve Sbírce zákonů pod č. 15/1932. Ve článku 3 Úmluvy jsou vyjmenována jednání, k jejichž stíhání jako obecného trestného činu se signatářské státy zavázaly. Tato jednání jsou vyjmenována v kapitole 6 této bakalářské práce. Tato úmluva je pro Českou republiku plně platná i v dnešní době. (Polskoj, 1987, s. 15)

2 Výroba bankovek

Bankovky za svou existenci na našem území mnohokrát změnilu podobu i výrobní techniku. S jednoduchými knižtiskovými bankocedulemi z osmnáctého století se dnešní bankovky nedají vůbec srovnávat. Stav současné vědy a nová technika umožňují výrobu bankovek s vlastnostmi, které se ještě před několika desítkami let jevíly jako utopické. Dnešní tiskové stroje s vyhraněnou specializací pro tisk chráněných cenin dovolují široce rozvinout ochranu proti padělení. (Pekárek, 2000, s. 15)

Dnešní bankovky jsou výsledkem složitých technologických procesů nejenom z hlediska tisku samotného, ale i vzhledem k materiálům používaným při jejich výrobě. Kolem výroby bankovek a jejich ochrany proti padělení vznikla celá řada odvětví aplikovaného výzkumu, především v oblasti fyziky a chemie. Papír, případně jiné materiály jako plast, barvy a ochranné prvky se posuzují z různých hledisek, aby bylo možno vybrat ty nejlhodnější. Přesto se nedá jednoznačně tvrdit, že některé z vyráběných bankovek jsou stoprocentně bezpečné a nepadělatelné. Lze nanejvýš říci, že některé z použitých ochranných prvků nelze zcela úspěšně padělat. (Bankovky hezké být mohou, ale bezpečné být musí, ČNB [online], 2013)

2.1 Příprava a tisk bankovek

Zrod nové bankovky prochází několika fázemi. Za první fázi můžeme označit předběžný projekt, jak bude nová bankovka nebo soustava bankovek, vypadat. Jedná se o určení, jakou nominální hodnotou začne i skončí, navazující rozměry, umístění a způsob označování tiskových sérií a pořadových čísel, znění textů a jejich rozmístění, jaké budou vlastnosti a náležitosti ochrany papíru, systémy pro kontrolu v třídících bankomatech a další. Účastníkem těchto diskusí je samozřejmě i ceninová tiskárna.

Ve druhé fázi se jedná o tematickém obsahu budoucích bankovek. Významnou částí této fáze je získání výtvarného návrhu. U vyzvaných účastníků se předpokládá schopnost vytvořit návrhy nejen výtvarně hodnotné, ale i v podobě schůdné pro pozdější grafické zpracování v ceninové tiskárně. Podmínky obsahují i povinnost dodržet při tvorbě návrhů zadané parametry a vše, co banka považuje za bankovně technické náležitosti.

Ve třetí fázi převezme ukončené grafické návrhy ceninová tiskárna. Návrh je rozdělen na část pro ruční rytinu a na části zaleptávané, tedy vše, co bude tištěno v hlubotisku a dále pak na části, které budou tištěny technikou plošného tisku. Rozhodne se, které části budou vybaveny gilošovým pletivem a kde bude mikropísmo. Na dílčích úkonech v této fázi se podílí celá řada specialistů: reprodukcčních fotografů, litografů, leptařů a dalších. Významnou částí je ruční rytina, především portrétní, která vyžaduje zkušeného rytce s vlastním výtvarným cítěním. Po celou dobu je respektováno právo autora návrhu vyjadřovat se k budoucí bankovce.

Ve čtvrté fázi jsou dílčí práce spojeny do jednotlivých tiskových desek a pořízeny zkušební nátisky v předpokládaných barvách. Posoudí je autor i zadavatel, stvrdí podpisy a výroba tiskových desek pro hromadnou výrobu může začít. Musí být vyrobeny desky s větším počtem bankovek pro hlubotisk a dále šablony pro přenos jednotlivých barev jak pro techniku hlubotisku tak i plošného tisku. Příprava ceninového papíru je značně složitá záležitost, která u složitější bankovky může trvat i tři čtvrtě roku.

Pátou fází je pak samotný tisk. K tisku bankovek je potřeba bankovkový papír, který je objednan s dostatečným časovým předstihem u výrobce, který obdrží specifikovaný požadavek pro každou hodnotu a kresbu portrétního vodoznaku. Součástí objednávky papíru je i výběr ochranného proužku, ochranných vláken a dále celé řady dalších náležitostí a vlastností, které budou součástí celkové ochrany. Moderní stroje pro tisk bankovek jsou velmi rychlé, vyžadují však vysoce kvalifikovanou obsluhu. Vytisknuté bankovky jsou pak kontrolovány v arších a po rozřezání i jednotlivě. Poté jsou zapáskovány do balíčků, vakuově baleny a následuje převoz do banky. (Pekárek, 2000, s. 15-17)

2.2 Tiskové techniky

Tiskové techniky mají jako technické ochrany zásadní význam. Volí se tiskové techniky, které jsou technicky náročné a ještě se vzájemně kombinují. Schopnost rozlišit tiskové techniky, používané na chráněných ceninách, je pro zkoumání pravosti rozhodující. Dosáhnout skladbu tiskových technik moderních chráněných bankovek není ani pro dobře vybavenou padělatelskou dílnu možné. Základní tiskové techniky jsou tři: tisk z výšky, tisk z plochy a hlubotisk. (Porada, 2001, s. 245)

2.2.1 Tisk z výšky

Pojmenování „tisk z výšky“, běžně nazýváno také jako „knihtisk“ vystihuje skutečnost, že na tiskové desce jsou tisknouce místa vyvýšena. Charakteristika linky vytištěné tiskem z výšky je dána roztlakem barvy. Malé části barvy nanesené na povrch tiskové desky se při přenesení tlakem na papír vytlačí na okraj linky nebo plošky, vytištěná linka nebo ploška je konturována – někdy víc a někdy méně, záleží na množství nanesené barvy a na tlaku desky. U českých bankovek je knihtisk používán pro tisk sérií a čísel bankovek.

2.2.2 Tisk z plochy

Starší název je kamenotisk nebo litografie, později ofset. Jedná se o tisk nepřímý, protože z tiskové formy se tiskne nejprve na pryží potažený válec a z něho teprve na papír. U suchého simultánního ofsetu prochází arch mezi dvěma válci, které potiskují obě strany archu současně. Přesnost poloh tisku na líci i rubu dovoluje u bankovek vytvořit soutiskovou průhledovou značku, podrobnosti o tomto ochranném prvku jsou uvedeny v kapitole 3. Simultánním suchým ofsetem jsou na českých bankovkách tištěny kompletní obrazce rubových stran (mimo označení série a pořadového čísla) a vše ostatní na lících stranách, co není tištěno hlubotiskem. Úspěšně zvládá i mikropísmo.

2.2.3 Hlubotisk

Jak název hlubotisk neboli tisk z hloubky napovídá, tisknouce místa jsou pod úrovní povrchu tiskové desky. Tisknouchými místy jsou vrypy ryteckého rydla anebo jehly a rovněž i místa odleptaná. Z netisknouchého místa tiskové desky musí být barva dokonale odstraněna, barva smí zůstat jen v tisknouchých prohlubeninách. Lze využít i barevného přechodu, tzv. irisu nebo slepotisku, kdy při této tiskové technice se motiv zvýrazní tak, že vystupuje nad rovinu papíru. U současných českých bankovek je liniový hlubotisk použit pro tisk lícové strany, všech textů, velkého hodnotového čísla na širokém okraji bankovek, portrétu vyobrazené osobnosti a hmatových slepeckých značek. (Pekárek, 2000, s. 24-29)

2.3 Ceninový papír

Ceninový papír je vůbec nehmotnější částí bankovky. Papír bychom mohli definovat jako tenkou vrstvu vzájemně spojených vláken rostlinného původu. Pojem ceninový papír zahrnuje i bankovkový papír, který je ovšem vybaven určitými specifickými vlastnostmi. Výroba bankovkového papíru dnes patří ke špičkovým technologiím chemického průmyslu. Stejně jako vše co se týká výroby peněz, je i výroba papíru náročná na kvalitu a její udržitelnost. Fyzikální vlastnosti papíru jako jeho tloušťka, pevnost (tržná délka v metrech), hmotnost (gramáž na m²), pružnost (počet dvojohybů než se papír „zlomí“), opacita (průhlednost) a barva jsou základními parametry, které tiskárny, resp. centrální banky papírnám zadávají a velmi pečlivě kontrolují. Na rozdíl od běžných komerčních papírů, které se vyrábějí z dřevité celulózy, se bankovkový papír vyrábí ze směsi bavlny a lnu. Další podstatnou složkou pro výrobu papíru je voda. Papírní hmota je nabírána na začátku linky pro výrobu papíru na kruhové síto složené z velmi slabých drátků. Na tomto sítu se do papíru formuje vodoznak, jenž je tvořen jeho zesílenou a zeslabenou vrstvou. Na sítu se rovněž do papíru zapracovává ochranný proužek, případně další ochranné prvky jako vlákna, konfety a další. Tloušťku, a tím i gramáž papíru, pak určuje rychlost pohybu papírní linky – čím rychlejší pohyb, tím slabší papír. Vrstva papíru se při průchodu linkou dále suší, v závěrečné fázi hladí a pak se nařeže na role o potřebné šíři. Podle objednávky se pak ještě v papírně na papír natisknou, respektive nalepí některé další ochranné prvky, jako iridiscentní pruhy, metalické barvy, nebo pruhy s různými optickými prvky (hologramy, kinegramy). Role papíru se pak nařeže na archy požadované velikosti a zabalí po 500 kusech do balíků, které se pak před zahájením výroby uchovávají v klimatizovaných prostorách, neboť vlhkost má vliv na hmotnost, tloušťku i na pružnost papíru. Při výrobě bankovkového papíru se musí zohledňovat například i to, že při výrobě papíru se portréty osobností ve vodoznaku protáhnou do výšky, nebo že se při tisku arch bankovkového papíru roztahuje do délky i do šířky a podobně. Pro budoucí rozpoznání padělku je důležitá i skutečnost, že při bělení papírní hmoty se nepoužívají optická bělidla. Bankovkový papír pak zůstává v UV paprscích tmavý, zatímco opticky bělené komerční papíry pod UV lampou září. (Bankovky hezké být mohou, ale bezpečné být musí, ČNB [online], 2013)

2.4 Ochranné prvky a vzhled bankovek

Při výrobě bankovek je kladen velký důraz na ochranné prvky, aby bylo možno docílit co nejvyšší ochrany bankovek proti padělání. Ochranné prvky se podle své povahy dají zakomponovat do materiálů, ze kterých jsou bankovky vyrobeny, mohou být součástí barev, anebo mohou být na bankovky vytištěny různými tiskovými technikami v podobě různých obrazců tvořených většinou silnějšími či slabšími linkami s vyšším či nižším nánosem barvy. Práce přípravných oddělení v tiskárnách bankovek patří k fázím výroby, na které jsou kladeny nejvyšší nároky. Množství a druhy ochranných prvků použitých na bankovkách výrazně ovlivňují vzhled bankovek. Extrémní názory hlásají, že na bankovkách by mohla být vytištěna pouze nominální hodnota bankovky slovy a číslicemi a zbytek plochy by mohly zaujímat již jen ochranné prvky. Tak by mohla vypadat bezpečná bankovka, jejíž estetická hodnota by byla minimalizována na úroveň koláže vzniklé skladbou ochranných prvků. Rozhodnutí o tom, kolik a jaké ochranné prvky budou použity, záleží na centrální bance. K uvedenému řešení však dosud žádná země nepřistoupila, i když vzhled některých bankovek k takové úvaze svádí.

Ochranné prvky bankovek dělíme na tři skupiny:

Pro veřejnost – na tyto ochranné prvky se soustředí největší pozornost bank, tiskáren bankovek a vývojových firem, neboť právě možnost odlišit padělky už na prvním stupni ochrany vytváří důvěru obyvatelstva v obíhající bankovky a mince. K těmto prvkům patří vše, co lze zkontrolovat lidskými smysly, především zrakem a hmatem. Návod jak zkontrolovat pravost bankovek lze shrnout do tří hesel: podívej se, nakloň, dotkni se. Mezi nejmodernější prvky této úrovně patří například široký ochranný proužek na nových bankovkách.

Pro odbornou veřejnost – tyto prvky lze kontrolovat pomocí zpravidla komerčně dostupných pomůcek, jakými jsou ultrafialové lampy, různé filtry nebo detekční prvky pracující na principu chemické reakce materiálů použitých při výrobě bankovek.

Pro specializovaná zařízení používaná ke kontrole pravosti bankovek – jedná se o prvky, které jsou indikovány mimo vnímání lidských smyslů. Patří k nim fosforescence nebo fluorescence barev v neviditelných oblastech světelného spektra, resp. další vlastnosti použitých prvků emitujících záření s různou vlnovou délkou. Tyto

prvky mohou být zapracovány v papíru, barvách či dalších prvcích na bankovkách. (Bankovky hezké být mohou, ale bezpečné být musí, ČNB [online], 2013)

2.5 Kontrola kvality a bezpečnost

Kontrola kvality tisku jak v rámci jednotlivých operací tak mezi nimi je naprostou samozřejmostí. Tiskaři kontrolují kvalitu tisku nejen pouhým okem, resp. s použitím lupy, ale neustále kontrolují charakteristiku použitých barev a jejich pozice. Kontrole je věnována velká pozornost, protože pro tiskárnu je samozřejmě velkou ztrátou, když se dodatečně zjistí, že část produkce není zcela v souladu se schválenými vzory, že nános barvy není dostatečně intenzivní, nebo že použité barvy nemají požadované vlastnosti. Jakékoli odchylky mimo povolený standard komplikují situaci v oběhu, chybně vytištěné bankovky jsou třídícími zařízeními vyřazovány jako podezřelé k ručnímu zpracování. V rámci tzv. dokončujících operací probíhá jednak vizuální archová kontrola, při níž se na celých arších kontrolují chyby v tisku jednotlivých cedulí a jednak kontrola strojová – buď celých archů, nebo jednotlivých bankovek. Vadné bankovky jsou viditelně označeny a po rozřezání archů se strojově vyřazují jako zmetky. Bezvadné bankovky se balí do balíčků po 100 kusech a do svazků po 1000 kusech. Takto adjustované bankovky jsou připraveny k expedici do příslušné centrální banky. Rovněž jednotlivé fáze dokončujících operací mohou být zcela automatizovány. Archy bankovek jsou rozřezány a bankovky jsou podrobeny kontrole na kapacitních zařízeních, schopných nalézt všechny chyby ve viditelné i neviditelné oblasti světla. Vadné bankovky se ničí a bezvadné bankovky se balí předepsaným způsobem.

Výroba bankovek probíhá ve znamení přísných bezpečnostních opatření, hmotné odpovědnosti za svěřené hodnoty, přepočítávání předávaných archů i bankovek. Veškeré operace s archy i bankovkami jsou zaznamenávány bezpečnostními kamerami. Samozřejmostí je dodržování technologických postupů. Procesem zvyšování ochranných prvků a dílčích úprav vzhledu prochází i české bankovky. Česká národní banka zatím stále dává přednost úpravám výtvarně vysoce hodnocených a veřejností pozitivně přijatých bankovek, než nákladnějšímu procesu přípravy zcela nové řady bankovek. Důvodem je mimo jiné i fakt, že současné české bankovky mají vedle výtvarných kvalit i vysoký standard z hlediska ochrany proti padělání. (Bankovky hezké být mohou, ale bezpečné být musí, ČNB [online], 2013)

3 Platné české bankovky a jejich ochranné prvky

Samostatná česká měna vznikla ke dni 1.1.1993, tedy ve stejný den, kdy byla vyhlášena samostatná Česká republika. Ke stejnému dni nabyl účinnosti zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance (ČNB), kdy tímto zákonem byla ke stejnému datu konstituována koruna česká jako peněžní jednotka nového českého státu. Harmonogram výroby a dodávek nových bankovek byl připravován s ohledem na potřeby nejkratší možné časové varianty měnové odluky. Příprava vydání bankovek v roce 1993 a v následujících letech proběhla za velmi šťastné konstelace profesionálních kvalit a osobního entuziasmu všech zúčastněných, počínaje autorem návrhů akademickým malířem a grafikem Oldřichem Kulhánkem a konče pracovníky tiskárny, z nichž je třeba uvést rytce Miloše Ondráčka a Václava Fajta a designera Lubomíra Hogenauera. K hladkému průběhu přípravy vydání nových českých bankovek výrazně přispěli i zaměstnanci ČNB. Bankovky byly veřejností přijaty příznivě, což bylo cílem pečlivé přípravy jak námětové a výtvarné, tak i technické stránky současných českých bankovek. (Surga, 2012, s. 13, s. 38-40)

Znalost platných českých bankovek by měla být pro každého občana samozřejmostí a je velmi důležitá, neboť padělatelé často využívají bankovek jedné země k úpravě na vzhled bankovky jiné země. V současné době jsou v České republice platné bankovky v těchto nominálních hodnotách:

- bankovka 100 Kč – vzor 1995 a 1997, na líci motiv Karel IV
- bankovka 200 Kč – vzor 1996 a 1998, na líci motiv Jan Amos Komenský
- bankovka 500 Kč – vzor 1995, 1997 a 2009, na líci motiv Božena Němcová
- bankovka 1000 Kč – vzor 1996 a 2008, na líci motiv František Palacký
- bankovka 2000 Kč – vzor 1996, 1999 a 2007, na líci motiv Ema Destinová
- bankovka 5000 Kč – vzor 1999 a 2009, na líci motiv Tomáš Garrigue Masaryk.

Všechny výše uvedené bankovky tiskne Státní tiskárna cenin v Praze. Bližší popis bankovek a konkrétní ochranné prvky jednotlivých bankovek jsou uvedeny v příloze A.

(Surga, 2012, s. 64-111)

3.1 Ochrana českých bankovek

V této kapitole si přiblížíme základní bezpečnostní prvky, se kterými se setkáváme u současných českých bankovek. S těmito ochrannými prvky by měl být seznámen každý z nás, neboť s bankovkami manipulujeme denně a měli bychom jim věnovat zvýšenou pozornost. Ochranné prvky se stále vyvíjí a zdokonalují, aby padělatelům co nejvíce ztížili reprodukci bankovek. Tyto prvky si ukážeme na bankovce v nominální hodnotě 1000 Kč, vzor 2008 (obrázek č. 1).

Obrázek č. 1 – Ochranné prvky na bankovce 1000 Kč, Zdroj: Brož a Hradecký, 2008)

3.2 Vodoznak

Vodoznak (obrázek č. 2) je součástí ochrany papíru a vzniká již při jeho výrobě. Je použit tzv. lokální stupňovitý vodoznak, tj. kombinace pozitivního (tmavého) a negativního (světlého) s různými stupni odstínů mezi nejtmaší a nejsvětější částí. Na našich bankovkách je umístěn ve střední části širokého nepotištěného okraje a tvoří ho vždy portrét osobnosti vyobrazené na bankovce. Na bankovce 1000 Kč je portrét Františka Palackého. Při pohledu z lící strany je stranově obrácený oproti portrétu vytištěnému. Vodoznak je zřetelně viditelný, jestliže se na bankovku podíváme proti světlu. (Brož, Hradecký, 2008, s. 22)

Obrázek č. 2 – Vodoznak bankovky 1000 Kč, Zdroj: Brož a Hradecký, 2008

3.3 Ochranný okénkový proužek

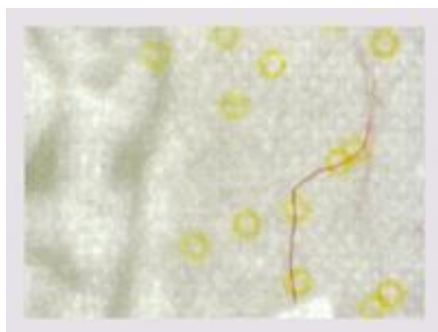
Ochranný okénkový proužek (obrázek č. 3) je proužek z umělé metalizované hmoty zapuštěný do papíru, který na lící straně vystupuje vždy v určitém intervalu na povrch papíru. Je na něm čitelný negativní mikrotext s nápisem ČNB a označením nominální hodnoty bankovky. Na bankovce 1000 Kč je tedy uveden mikrotext „ ČNB 1000 Kč “. Při pohledu na bankovku je vidět pouze vystupující část proužku na lící straně, při pohledu proti světlu je proužek vidět z obou stran jako souvislá tmavá linka s prosvítajícím mikrotextem. Na inovovaných českých bankovkách vyšších hodnot je použit proužek, u kterého v závislosti na úhlu dopadajícího světla dochází ke změně barvy). (Brož, Hradecký, 2008, s. 22)

Obrázek č. 3 – Ochranný okénkový proužek bankovky 1000 Kč, Zdroj: Brož a Hradecký, 2008

3.4 Ochranná vlákna

Ochranná vlákna (obrázek č. 4) jsou barevné nebo bezbarvé chloupky z umělého nebo přírodního materiálu zapuštěná v papíru. Jsou okem viditelná a zpravidla chaoticky rozmístěná. Vlákna se do kašovitě papírní hmoty umísťují a zalisují ještě v mokré fázi výroby papíru. (Surga, 2012, s. 46)

Obrázek č. 4 – Ochranná vlákna bankovky 1000 Kč, Zdroj: Brož a Hradecký, 2008

3.5 Soutisková značka

Soutisková značka (obrázek č. 5) je jedním z prvků technologie plošného tisku, kdy jsou obě strany bankovky tištěny současně. Z jedné strany bankovky je viditelná jedna část značky, z druhé strany část zbývající. Proti světlu je značka vidět celá a její jednotlivé linky na sebe přesně navazují. Soutisková značka je kruhová a tvoří jí písmena „ČR“. (Pekárek, 2000, s. 27)

(líc - rub - průhled)

Obrázek č. 5 – Soutisková značka bankovky 1000 Kč, Zdroj: Brož a Hradecký, 2008

3.6 Skrytý obrazec

Skrytý obrazec (obrázek č. 6) je založen na tzv. „sklopném efektu“, jedná se o optický efekt vyvolaný specifickým uspořádáním plastických linek hlubotisku, na které dopadá světlo. Obrazec se stane viditelným, sklopíme-li bankovku ve výši očí do vodorovné polohy proti světlu. (Hrdá 1994, s. 60) Tvoří ho vždy číslo označující nominální hodnotu bankovky (zde 1000). Z delší strany bankovky je obrazec pozitivní (tmavý), z kratší strany negativní (světlý). Je umístěn na lícních stranách bankovek v ornamentech na rameni portrétu nebo nad ním. (Brož, Hradecký, 2008, s. 23)

Obrázek č. 6 – Skrytý obrazec bankovky 1000 Kč, Zdroj: Brož a Hradecký, 2008

3.7 Opticky proměnlivá barva

Ochranný prvek opticky proměnlivé barvy (obrázek č. 7) je založen na optickém efektu, který závisí na úhlu dopadu světla na speciální tiskovou barvu. Segment vytištěný speciální tiskovou barvou mění své zbarvení v závislosti na tom, v jakém úhlu se bankovka sklopí proti dopadajícímu světlu. Barva, kterou vidíme při běžném čelním pohledu na bankovku, se při sklopení bankovky proti světlu změní na barvu zcela jinou, např. zlatá na zelenou. (Brož, Hradecký, 2008, s. 23-24)

Obrázek č. 7 – Opticky proměnlivá barva bankovky 1000 Kč, Zdroj: Brož a Hradecký, 2008

3.8 Iridiscentní pruh

Iridiscentní pruh (obrázek č. 8) je další ochranný prvek založený na sklopném efektu, který závisí na úhlu dopadu světla na speciální barvu. Tato speciální barva se stává součástí bankovky již při výrobě papíru. Ochranný iridiscentní pruh (iridiscentní znamená duhově proměnlivý) je umístěn na lící straně blíže pravému okraji bankovky. Při běžném pohledu na bankovku se jeví jako průhledný, slabě okrově zbarvený, při sklopení bankovky proti světlu získává slabý zlatý a fialový nádech s kovovým odleskem. Na iridiscentním pruhu jsou negativně (světle) vyznačena čísla označující nominální hodnotu bankovky. Při sklopení bankovky se tato čísla jeví proti lesklému pruhu jako tmavá. (Brož, Hradecký, 2008, s. 24)

Obrázek č. 8 – Iridiscentní pruh bankovky 1000 Kč, Zdroj: Brož a Hradecký, 2008

3.9 Mikrotext

Mikrotext (obrázek č. 9 a obrázek č. 10) je tištěn jak tiskem z hloubky tak tiskem z plochy. Jeho umístění u jednotlivých bankovek je individuální, na lící straně bývá ve velkém hodnotovém čísle, v podtisku textů na levé straně, kolem portrétu apod. Na všech bankovkách je vždy na lící straně v pruhu základní barvy vyběhající do pravého bílého okraje skryt mikrotext číselně označující hodnotu bankovky, na rubové straně rovněž v pruhu základní barvy u pravého okraje je skryt mikrotext slovně nebo číselně označující hodnotu bankovky. (Brož, Hradecký, 2008, s. 24)

Obrázek č. 9 a obrázek č.10 – mikrotext bankovky 1000 Kč, Zdroj: Brož a Hradecký, 2008

3.10 Luminiscence

Obrazec vytištěný luminiscenční barvou je pod běžným světlem obtížně viditelný, nebo zcela neviditelný. U bankovky 1000 Kč na lici (obrázek č. 11) se jedná o při denním světle neviditelná vlákna o délce 6 mm s namodralou fluorescencí, viditelná vlákna se žlutou fluorescencí, části portrétu, hmatová značka pro nevidomé a slabozraké, hodnotové číslo na kuponu a stylizované lipové listy v levém dolním a pravém horním rohu se zelenou a modrou luminiscencí. Na rubu bankovky (obrázek č. 12) jsou v denním světle neviditelná vlákna o délce 6 mm s namodralou fluorescencí, viditelná vlákna se žlutou fluorescencí, dolní série a číslo a stylizované lipové listy v levém dolním a pravém horním rohu se zelenou fluorescencí. (Pekárek, 2000, s. 37)

Obrázek č. 11 – Bankovka 1000 Kč pod UV světlem- líc, Zdroj: Brož a Hradecký, 2008

Obrázek č. 12 – bankovka 1000 Kč pod UV světlem – rub, Zdroj: Brož a Hradecký, 2008

3.11 Tisk bankovek

Tisk je nejlepší ochranou proti padělání. Rozlišit tiskařské techniky, dosáhnout jejich skladbu, která se využívá pro tisk moderních chráněných bankovek, není ani pro dobře vybavenou padělatelskou dílnu možné. Mezi legálně vytištěnou bankovkou a padělkem potom vznikají evidentní rozdíly, a to nejen v technologických postupech, ale také v samotných tiskových technikách, které byly použity. Tyto rozdíly pak představují exaktní základ pro konečný verdikt, zda se jedná o pravou bankovku nebo padělek. Při tisku bankovek se používá tiskových technik tisku z výšky, tisku z plochy a hlubotisku. Podrobnosti byly uvedeny v kapitole 2-2. (Pekárek, 2000, s. 24)

3.12 Papír

Papír je nejhmotnější částí bankovek. Na papír určený k tisku bankovek jsou kladeny nejnáročnější požadavky. Pro tisk se používá speciální bankovkový papír, který se od běžného papíru liší silou, strukturou i zabarvením. Tento papír musí mít větší pevnost i pružnost, musí být odolný vůči rozlámání při ohýbání i proti natržení. Význačnou vlastností papíru je omak. Tato vlastnost je první informací, kterou získáme při uchopení bankovky. Rozdílný omak papíru padělku v mnoha případech vzbudí první podezření, a to i při rychlém počítání. (Pekárek, 2000, s. 20)

3.13 Číslování a sériování

Různé druhy číslování a sériování jsou dalším prvkem technické ochrany bankovek. Číslo a série bankovky jsou tisknuty tiskem z výšky. Není možné, aby dvě bankovky měly shodné číslo.

4 Vývoj technické ochrany proti padělání peněz

S výrazným růstem počtu uživatelů počítačové techniky roste také počet osob, které z různých důvodů experimentují s kopírováním bankovek a tyto bankovky pak udávají do oběhu. Ekonomické ztráty státu při podobném druhu padělání nejsou velké, protože poškozenými jsou zejména soukromé osoby. Pokud není zjištěn pachatel, ztráty těmito lidem nikdo neuhradí. Protože při větším výskytu padělaných bankovek pochybují občané o spolehlivosti platebního systému, je věnována velká pozornost i problémům s amatérským paděláním bankovek. Vzhledem k tomu, že represivní způsob ochrany měny neplní vždy svou úlohu, byla pozornost věnována i na ochranu preventivní, tedy opatřením, která by předcházela páchání trestné činnosti na amatérské bázi. První ideou bylo, že kopírovací přístroj si ve své paměti uchová obraz bankovky a při jeho detekci neprovede kopírování. Toto však není dost dobře realizovatelné, protože by v paměti musely být uloženy nominály všech chráněných měn, které by bylo nutné s každou změnou aktualizovat. Detekční systém by se také musel vypořádat s různým natočením předlohy, případně změnou velikosti o cca 3 – 5 %, což je velikost pro realizaci ještě přijatelná. Pro značné problémy byla tato cesta opuštěna a pozornost byla zaměřena na protikopírkové ochrany viditelné v tisku. (Müller a Musil, 2009, s. 35-36)

4.1 Protikopírkové rastry

První ochranou proti jednoduchému kopírování na barevných laserových nebo inkoustových kopírkách osmdesátých let bylo zabudování určitých linií do podtisků bankovek, které nebylo možno v příslušné kvalitě reprodukovat. Principem byla plocha vytvořená z tenkých linek ležících velmi blízko vedle sebe a navíc různě orientovaných. Při originálním tisku tvoří tyto slabé linky plochu tak, že si při běžném pohledu nikdo nevšimne, že se v ní ukrývá nějaký text nebo obrazec. Při snaze o kopírování pak nebyly kopírovací přístroje většinou schopné interpretovat detaily kresby a nebyly schopny obrazec zobrazit ani jako plochu. Na překopírované bankovce se pak objevil text – často ve znění VOID (angl. neplatný). S vývojem techniky pak došlo i ke zkvalitnění přenosu datových informací a některé kvalitnější přístroje pak byly schopny tyto linky zkopírovat v kvalitě předlohy, takže ochranný smysl protikopírkových rastrů ztratil význam. Tyto linkové potiskové rastry se dnes používají spíše v kombinaci

dalších prvků, např. potisk bankovkového papíru v místě průsvitky. (Müller a Musil, 2009, s. 36)

4.2 Bitmap kód

S vývojem kopírovací techniky si začali odborníci na ochranu měny uvědomovat, že počet padělků vyrobených pomocí kopírovacích zařízení zřejmě poroste s tím, jak se tato technika bude vylepšovat a jak bude dostupná pro běžného spotřebitele. Proto se začalo pracovat na vývoji software, kterého by bylo možno využívat k přímé identifikaci laserových tiskáren. Na tomto vývoji se podílely největší světové firmy, které vyráběly kopírovací zařízení, a i další společnosti, za Českou republiku se do tohoto projektu zapojila Státní tiskárna cenin v Praze, která je i držitelem licence a na smluvním základě jej předala i Kriminalistickému ústavu. Principem tohoto způsobu detekce je skutečnost, že každý výrobce laserové tiskárny měl v reprografickém tisku zobrazen rozdílný grafický kód, který musel být z tohoto tisku detekován a podle tohoto kódu mohl být pak identifikován výrobce laserové tiskárny i konkrétní zařízení. Zjištěné informace pak byly předány zástupci výrobce s žádostí o doplňující údaje, které se týkaly doby a místa prodeje, případně i kupujícího. Tento software byl několikrát doplněn a v průběhu roku 2008 na základě smlouvy o výpůjčce poskytla STC Praha software Policii ČR, SKPV, Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu – odboru padělání. V současné praxi ale bohužel není tato možnost zjišťování konkrétního kopírovacího zařízení příliš využívána, což je jistě škoda. (Müller a Musil, 2009, s. 36-37)

4.3 Orion

Rozvoj výpočetní a reprografické techniky vede na jedné straně ke stále lepší reprodukci, ale na straně druhé také umožňuje nové způsoby ochrany. Jednou z nich je i návrat k metodě uložení zakázaného obrazu do paměti tiskárny. Nová technologie však již nepočítá s celým obrazem bankovky, ale pouze určitým zvláštním obrazcem, který je zakomponován do kresby a pro většinu běžných uživatelů znamená pouze část obrazového ztvárnění. Tento nový způsob ochrany ceninového tisku se nazývá „Orion“ podle obrazce připomínajícího známé souhvězdí. Princip této ochrany spočívá v tom, že novější typy barevných laserových kopírek jsou naprogramovány tak, že po detekci tohoto obrazce odmítnou předlohu vytisknout, v některých případech barevnou tiskárnu odpojí, v jiných kopii bankovky sice vytisknou, ale obraz překryjí plnou plochou černé

barvy. Prvním, kdo začal tento způsob propagovat, byl profesor Markus Kuhn z univerzity v Cambridge, který v roce 2002 zjistil, že bankovky mohou ve své kresbě obsahovat pevně stanovenou a opakující se šablonu z pěti nevelkých kroužků o průměru 1-2 mm. Kroužky jsou tištěny převážně ve žluté, oranžové nebo zelené barvě, ale na odstínu v podstatě nezáleží. Kuhn nazval tento obrazec souhvězdím Eurionu, protože výzkum prováděl na bankovkách eura a geometricky mu tato skupina kroužků připomínala souhvězdí Orion. K zablokování práce kopírovacího zařízení postačí pět takových kroužků (jedno souhvězdí). V tisku na bankovce jich samozřejmě musí být víc, aby při jakémkoliv natočení takto chráněné předlohy byl alespoň jeden obrazec ve správném postavení detekován. Na většině bankovek se souhvězdí Orionu využívá jako prvek grafického designu. Tento ochranný prvek je používán i na nových emisích českých bankovek, při tisku svých bankovek ho používají mnohé státy a je předpoklad, že se jejich počet bude zvyšovat. (Müller a Musil, 2009, s. 38).

4.4 Mezinárodní spolupráce při ochraně měny

Využívání systému ochrany bankovek před kopírováním ale neřeší všechny problémy související s ochranou před amatérským kopírováním bankovek. Rychlý vědecko-technický rozvoj zpřístupňuje využívání počítačové techniky širokému okruhu uživatelů, proto představitelé centrálních bank G10 vystoupili s iniciativou vytvoření CBCDG (Central Bank Counterfeit Deterrence Group) - speciální skupiny pro ochranu před padělkami při Evropské centrální bance. Činnost této skupiny spočívá v tom, že sleduje nové trendy vývoje ve vztahu k bezpečnosti bankovek a předkládá řešení, která mají být uvedena v praxi orgány odpovídajícími za emise bankovek. CBCDG podporuje využití nových technologií elektronického a počítačového směru, které padělání peněz alespoň částečně zabraňují nebo ztěžují. Skupina CBCDG rozpracovala systém opatření k ochraně před padělkami (CDS – Counterfeit Deterrence System), který se zaměřuje na technologii digitálních znaků. Digitální znak je jedním ze skrytých ochranných prvků, kterých je na bankovkách větší množství, ale nejsou zveřejňovány a jsou určeny pro odborníky. Cílem tohoto systému je zamezit zneužití osobních počítačů, elektronického kopírovacího zařízení i programového zabezpečení k padělání bankovek, kdy systém nedovoluje zapsat a provést zobrazení chráněných bankovek. (Müller a Musil, 2009, s. 39).

5 Trestnost v oblasti padělání a pozměňování peněz

Ochrana měny patřila a stále patří k prioritám v boji proti zločinu. Padělání peněz se vždy považovalo za jeden ze společensky nejnebezpečnějších trestných činů a tomu také odpovídaly sankce. Jak již bylo uvedeno, padělání peněz se trestalo např. deportací, usekáváním rukou, hozením za živa do vroucí vody či oleje nebo popravou. U nás se dříve trestalo zabavením majetku, trestem ohněm, škrcením nebo smýkáním. Dnešní trestní zákoník je podstatně mírnější, přesto jsou však tresty v porovnání s jinou trestnou činností stále vysoké. (Brož, Hradecký, 2008, s. 3)

5.1 Úmluva o potírání peněžokazectví

Ochrana peněz proti padělání a pozměnění je v trestním zákoníku provedena v souladu s mezinárodní *Úmluvou o potírání peněžokazectví*, která byla vyhlášena ve Sbírce zákonů dne 5. 2. 1932 pod č. 15/1932 Sb. Podle této úmluvy jsou pod mezinárodní ochranou všechny druhy peněz, které jsou podle předpisů jednotlivých států jako signatářů úmluvy v oběhu, a to bez ohledu na to, zda jde o měnu vlastní nebo cizí (čl. 2 a 5 Úmluvy). Podle článku 3 této Úmluvy bude pro trestný čin potrestán:

- a) kdo podvodně falešné peníze jakkoli zhotovuje nebo kdo porušuje peníze, nechť k tomu použije jakéhokoliv prostředku,
- b) kdo podvodně falešné peníze uvádí do oběhu,
- c) kdo cokoli podniká k tomu, aby falešné peníze uvedl do oběhu, dovezl do státu, přijal nebo opatřil si je, věda, že jsou falešné,
- d) kdo se o tyto trestné činy pokusí a kdo se jich úmyslně zúčastní,
- e) kdo podvodně zhotovuje, přijímá nebo si opatří nástroje nebo jiné předměty, které jsou podle své povahy určeny k výrobě falešných peněz nebo k porušení peněz.

5.2 Trestní zákoník

Předmětem ochrany trestných činů týkajících se padělání a pozměňování peněz je ochrana měny v nejširším slova smyslu a bezpečnost a funkčnost peněžního styku. Trestné činy proti měně a platebním prostředkům jsou uvedeny v Hlavě VI, dílu 1 zvláštní části zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, který vstoupil v účinnost dne 1. 1. 2010. Jedná se o paragrafy 233 – 238 této části trestního zákoníku:

§ 233 Padělání a pozměnění peněz

§ 234 Neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku

§ 235 Udávání padělaných a pozměněných peněz

§ 236 Výroba a držení padělatelského náčiní

§ 237 Neoprávněná výroba peněz

§ 238 Společné ustanovení

Přesná paragrafová znění uvedených trestných činů se nacházejí v příloze B.

Tato ustanovení chrání zájem na bezpečnosti a spolehlivosti peněz (zejména z hlediska pravosti), a to nejen českých, ale i cizozemských a dalších peněz jiných než tuzemských (např. měny Evropské unie – EURO).

Stěžejním trestným činem oblasti na úseku padělání a pozměňování peněz je *padělání a pozměnění peněz* dle § 233 trestního zákoníku, kdy se pokusím detailněji přiblížit, kdo a jakým jednáním se tohoto trestného činu může dopustit a co je tímto paragrafem chráněno. Pachatelem tohoto trestného činu je ten, kdo sobě nebo jinému opatří nebo přechovává padělané nebo pozměněné peníze nebo prvky peněz sloužící k ochraně proti jejich padělání a dále ten kdo, padělá nebo pozmění peníze v úmyslu udát je jako pravé nebo platné anebo jako peníze vyšší hodnoty, nebo kdo padělané nebo pozměněné peníze udá jako pravé nebo platné anebo jako peníze vyšší hodnoty.

Paděláním se dle trestního zákoníku rozumí úplné vyhotovení napodobeniny peněz (bankovek nebo mincí) bez oprávnění a s cílem, aby vypadaly jako pravé, přičemž nezáleží na tom, jakým technologickým postupem jsou padělány (zda kopírováním, tiskem, fotograficky, obkreslením apod.). Paděláním se rozumí i sestavování (slepení) bankovky z části jiných platných peněz, kdy třeba jen jedna část sestaveného platidla pochází z jiné bankovky. Za padělání peněz se nepovažuje slepení bankovky z původních částí téhož platidla, které byly předtím od sebe odděleny. Padělat lze i peníze vzaté z oběhu, dokud je přípustná jejich výměna u příslušných bank, popř. jiných pověřených orgánů. Z hlediska kvality je třeba, aby při udávání, třeba jen za určitých okolností (např. za snížené viditelnosti), mohl být padělek zaměněn s pravými penězi a dostat se tak do oběhu.

Pozměněním je provedení změny na pravých penězích, které

- a) byly vzaty z oběhu (přestaly být zákonným platidlem), tak aby nabyly podoby peněz, které jsou v oběhu, nebo
- b) jsou dosud v oběhu jako peníze nižší hodnoty, tak aby nabyly podoby peněz vyšší hodnoty.

I v tomto případě se může jednat o sestavování bankovky z části jiných pravých peněz.

Padělání nebo pozměnění peněz se musí uskutečnit v úmyslu udát je jako pravé nebo platné anebo jako peníze vyšší hodnoty. Jak při padělání tak i při pozměnění peněz

jde o to, aby padělané nebo pozměněné peníze budily zdání peněz pravých – platných. Proto není paděláním ani pozměněním peněz zhotovení předmětů, které nemají podobu peněz, k účelům, jež jinak plní peníze, ani použití takových předmětů (např. vhození plíšku do automatu nebo do pokladničky veřejného dopravního prostředku). Podmínky, za kterých lze reprodukovat bankovky, mince, šeky, cenné papíry a platební karty a vyrábět předměty, které je napodobují, stanoví vyhláška České národní banky č. 553/2006 Sb., o podmínkách, za kterých lze reprodukovat bankovky, mince, šeky, cenné papíry a platební karty a vyrábět předměty, které je úpravou napodobují. Pachatelem tohoto trestného činu může být kdokoli a lze ho stíhat podle zákonů České republiky bez ohledu na místo spáchání činu a jeho státní příslušnost. (Šámal a kolektiv, komentář, 2010, s. 2114-2126)

Dalším důležitým trestným činem v této oblasti je trestný čin *udávání padělaných a pozměněných peněz* dle § 235 trestního zákoníku. Pachatelem tohoto trestného činu je ten, kdo padělané nebo pozměněné peníze, jimiž mu bylo placeno jako pravými, udá jako pravé. Podmínkou tedy je, že pachateli bylo placeno padělanými nebo pozměněnými penězi jako pravými, tedy je získal jako protihodnotu za prodanou věc, poskytnutou službu nebo jinou činnost, která se zpravidla odměňuje, a v době kdy mu bylo placeno, nevěděl, že se jedná o padělané nebo pozměněné peníze, tuto skutečnost se dozvěděl až po přijetí peněz. Jedná se o úmyslný trestný čin, nestačí tedy pouze nedbalostní forma zavinění. Musí být tedy prokázáno, že pachatel věděl, že jde o padělanou nebo pozměněnou bankovku, a přesto ji použil jako pravou. Klasickým příkladem může být taxikář, kterému bylo v noci zapláceno padělanými penězi, ale v přítmí vozidla si této skutečnosti nevšiml, zjistil to až později, a poté, aby se této padělané bankovky zbavil, tedy ji udal jako pravou, jde s ní například nakoupit do obchodu. (Šámal a kolektiv, komentář, 2010, s. 2154-2157)

5.3 Zákon o České národní bance

Česká národní banka (ČNB) je ústřední bankou České republiky a orgánem vykonávajícím dohled nad finančním trhem. V souladu se zákonem č. 6/1993 Sb., o České národní bance má ČNB výhradní právo vydávat do oběhu bankovky a mince a řídit peněžní oběh. ČNB dbá o plynulý a hospodárný peněžní oběh. Prostřednictvím svých sedmi poboček spravuje zásoby bankovek a mincí, stahuje z oběhu a ničí opotřebované bankovky a mince a vyměňuje poškozené peníze za nové. Zajišťuje uměleckou a technickou přípravu platidel, jejich výrobu a dodávky. Podílí se na

přípravě právní a technické ochrany platidel proti padělání a na jejich realizaci. Zkoumá platnost platidel a eviduje padělané a pozměněné bankovky a mince zadržené na území České republiky. (O České národní bance, ČNB [on-line], 2013)

6 Úkoly policie v oblasti padělání a pozměňování peněz

Vymezení povinností příslušníků Policie České republiky a policejních orgánů při šetření, prověřování a vyšetřování trestné činnosti na úseku padělání a pozměňování peněz je uvedeno v Závazném pokynu policejního prezidenta č. 97/2009, o penězokazectví. Účelem je dosažení účinnějšího postupu, zlepšení informačního toku a vzájemné součinnosti a spolupráce policejních orgánů a tuzemských a zahraničních subjektů v oblasti penězokazectví.

6.1 Úkoly Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu Skupiny kriminální policie a vyšetřování

Stěžejním článkem Policie ČR, který se podílí na vyšetřování trestných činů na úseku padělání a pozměňování peněz je Odbor padělání Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu služby kriminální policie a vyšetřování, který plní úkoly národní ústředny, jako Národní centrála proti penězokazectví šetří, prověřuje, vyšetřuje a analyzuje trestnou činnost zločinných společen, zvláště závažných a organizovaně páchaných trestných činů v tuzemsku nebo s mezinárodním prvkem v oblasti penězokazectví. Do své působnosti přebírá šetření, prověřování a vyšetřování trestných činů na základě rozhodnutí vedoucího služebního funkcionáře nebo trestných činů, u kterých to vyžaduje operativní situace nebo které jsou rozpracovány se zahraničním subjektem. Pro policisty zabezpečuje pořádání instrukčně-metodických zaměstnání a poskytuje metodickou a praktickou pomoc v přímém výkonu služby i na úseku prevence. Předkládá návrhy na legislativní úpravy v oblasti penězokazectví. Na pracoviště služby kriminální policie a vyšetřování předává informace, poznatky, podkladové materiály a prognózy komplexního charakteru v oblasti vývoje penězokazectví v České republice i ve světě. Odbor je garantem plnění konkrétních úkolů při spolupráci se zahraničními subjekty, vypracovává hodnotící a situační zprávy, zejména o zajištění padělků, za Českou republiku a poskytuje je zahraničním subjektům. V neposlední řadě poskytuje součinnost a zpracovává podklady za oblast penězokazectví pro národní ústřednu Interpolu, národní jednotku Europolu a národní centrálu Sirene úřadu služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia České republiky a v součinnosti s centrálou informatiky a analytických procesů služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia České republiky vede, doplňuje a vyhodnocuje hlášení k výskytu padělků peněz a odborná vyjádření zpracovaná

zkušebnou platidel České národní banky pro informační systém BANKA. Výše uvedený ÚOOZ SKPV má celorepublikovou působnost, na území ČR působí další jeho expozitury (ZPPP č. 97/2009).

6.2 Úkoly dalších policejních orgánů

V rámci jednotlivých krajských ředitelství policie šetří, prověřují a vyšetřují trestné činy v souvislosti s penězokazectvím v rámci své místní a věcné příslušnosti Odbory hospodářské kriminality, které se v součinnosti s expoziturami podílí na přípravě a realizaci preventivně-bezpečnostních opatření v oblasti penězokazectví na území kraje. Odbory úzce spolupracují s Odděleními hospodářské kriminality jednotlivých územních odborů, které šetří, prověřují a vyšetřují trestné činy související s penězokazectvím v rámci své věcné a funkční příslušnosti a po dohodě s krajským pracovištěm plní úkoly před postoupením případu krajskému pracovišti. Dále průběžně zabezpečují osobní styk a výměnu informací s právníckými a fyzickými osobami na jimi řízeném území v oblasti preventivních opatření proti penězokazectví, zejména z hlediska výskytu padělků peněz. Další články Policie ČR provádí neodkladné a neopakovatelné úkony (zjištění totožnosti předkladatele nebo držitele padělku, omezení na svobodě, jsou-li dány důvody, zjištění totožnosti svědků, zajištění dalších možných důkazních prostředků, zjištění přesného označení odebírající právnické osoby a totožnosti fyzické osoby oznamující předložení nebo přijetí padělku), které konzultují s územním pracovištěm, plní úkoly hlásné služby. Na úseku padělání a pozměňování peněz má své využití také Kriminalistický ústav Praha, který v některých případech na základě dožádání policejních orgánů provádí znalecká zkoumání a zpracovává znalecké posudky a odborná vyjádření na padělky (ZPPP č. 97/2009).

6.3 Postup policie při podezření z výskytu padělku

- zjistí totožnost předkladatele nebo držitele padělku
- zjistí totožnost svědků
- zjistí přesné označení odebírající právnické osoby a totožnost fyzické osoby oznamující předložení nebo přijetí padělku
- v případě odebrání padělku peněžním ústavem vyžádá a převezme kopii dokumentu Potvrzení o odebrání bankovky
- požádá držitele o vysvětlení ke způsobu nabytí, držení, případně důvodu udávání padělku

- vyzve držitele k vydání věci dle § 78 trestního řádu, případně věc odejme dle § 79 trestního řádu
- podle závažnosti konkrétního jednání případně zadrží držitele padělku k provedení dalších procesních úkonů
- sepíše záznam o zahájení úkonů trestního řízení dle § 158 odst. 3 trestního řádu
- lustruje držitele padělku a zajištěné padělky v informačním systému BANKA
- vloží záznam Hlášení o výskytu padělaných peněz do IS BANKA
- zašle podezřelou bankovku na Odbor ochrany platidel České národní banky ke zkoumání a zároveň od tohoto odboru vyžádá zprávu k podezřelé bankovce, ve které je uvedeno, zda se skutečně jedná o padělek a případně je uveden stupeň nebezpečnosti padělku
- podle rozsahu a významu případu přijme další opatření a provádí další šetření k osobě možného pachatele (ZPPP č. 97/2009).

6.4 Vyšetřování případů padělání a pozměňování peněz v praxi

Prověřování trestných činů na úseku padělání a pozměňování peněz provádím pět let. Většina padělků bankovek je odhalena až v bankovních ústavech v tržbách různých firem a poté je orgánům policie zasláno Potvrzení o zadržení bankovky podezřelé z padělku, kde je uvedeno o bankovku jaké nominální hodnoty a jakého sériového čísla se jedná a je zde uveden předložitel této bankovky. Pouze v nemnoha případech jsou samotní občané tak všímaví, že zjistí podezření z padělku hned při přebírání finanční hotovosti od nějaké osoby. Prověřování těchto případů je velmi obtížné, protože jen v minimu případů je padělek zadržen u osoby padělatele, který se padělek snaží dostat do oběhu. V případě, že se padělek do oběhu dostane, jde v rámci platebního styku z ruky do ruky a poté, co vyjde najevo, že se jedná o padělek, je již značně komplikované dostat se v pyramidě osob, které padělek postupně vlastnily, až k osobě pachatele.

Z objasněných případů v oblasti padělání a pozměňování peněz je zřejmé, že ve většině případů se jedná o tzv. „laické“ pachatele, využívající běžně dostupnou techniku. Nezřídka se jedná o mladistvé nebo nezletilé osoby. Jak již bylo uvedeno, v dnešní době je výpočetní technika, kvalitní tiskárny i kopírovací zařízení bez větších problémů dostupná široké veřejnosti. Dnešní mládež tráví u počítače mnohem více času než v minulosti a jejich znalosti práce s počítačem jsou na velmi vysoké úrovni. Mládež si často chce jen zkusit, zda dokáže vytisknout peníze a když se jim peníze podaří slušně

vytisknout tak se pokouší těmito penězi platit i v obchodě. Mnohdy toto berou jako nějakou hru a ani si neuvědomují, že se tímto jednáním dopouštějí závažné trestné činnosti a hrozí jim velmi vysoké tresty. V jiných případech si tímto nelegálním způsobem opatřují peníze za účelem nákupu alkoholu, cigaret, mobilních telefonů, počítačových her nebo jiných věcí. Další skupinou, která často padělá peníze, jsou osoby žijící na okraji společnosti, ať už se jedná o bezdomovce nebo např. feťáky, kteří se snaží padělanými penězi platit zejména na místech, kde obsluha nemá žádné, nebo jen minimální zkušenosti s penězi, na prodejních místech, kde není dobrá viditelnost nebo kde platí hodně zákazníků a pokladní nemají čas detailněji kontrolovat každou bankovku. Pachatelům často nahrává i liknavost nebo nezájem osob, které peníze přijímají. Z praxe je známo, že větší pozornost je věnována bankovkám nejvyšších nominálních hodnot, ale i tomuto se pachatelé přizpůsobili a v dnešní době se setkáváme s paděláním bankovek všech nominálních hodnot. Udávání samotných padělaných platidel je prováděno jednak samotnými padělateli, nebo často jejich známými nebo příbuznými. Udávání padělků je pro padělatele nejtěžším úkolem, neboť jsou často odhaleni ve chvíli, kdy se svých padělků zbavují. Padělatelé nebo rozšiřovatelé sledují při udávání to, aby získali pokud možno co nejvíce pravých peněz zpět, proto nakupují většinou různé drobnosti. (Konrád, 1995, s. 163)

6.4.1 Informační systém Banka

Pro centrální přehled o padělcích bankovek je velmi dobrým pomocníkem informační systém BANKA, ve kterém jsou evidována hlášení o výskytu padělaných peněz na území celé České republiky a následně jsou do tohoto systému vkládána odborná vyjádření k jednotlivým zadrženým padělkům, která zpracovává odbor ochrany platidel České národní banky. Každý prověřovaný padělek bankovek je lustrován v tomto informačním systému a po zadání konkrétního sériového čísla padělku zjistíme, kolik případů těchto padělků a na kterých místech je již prověřováno, kde byly padělky zadrženy a kdo je předložil. Padělky bankovek stejného sériového čísla jsou s velkou pravděpodobností výsledkem protiprávního jednání stejného pachatele. Vzhledem k tomu, že neexistují dvě bankovky stejného sériového čísla, je pravděpodobnost, že by určitou bankovku padělal nějaký pachatel, tuto pak uvedl znovu do oběhu a následně ji padělal ještě nějaký jiný pachatel, velmi mizivá. Tyto informace mají velký význam zejména pro útvary s větší územní působností, protože mají dokonalý přehled o místech

zadržení padělků a mohou sledovat, zda tyto případy nespojuje nějaký společný znak, který by mohl vést k odhalení osoby pachatele (ZPPP č. 9/2010).

6.4.2 Česká národní banka

V rámci vyšetřování trestných činů na úseku padělání a pozměňování peněz je důležitá spolupráce s dalšími subjekty. Asi nejdůležitějším z těchto subjektů je Česká národní banka, která řídí peněžní trh, určuje měnovou politiku a má výhradní právo vydávat bankovky a mince do oběhu v souladu se zákonem č. 6/1993 Sb., o České národní bance. Česká národní banka prostřednictvím svých poboček spravuje zásoby bankovek a mincí, stahuje z oběhu a ničí opotřebované bankovky a mince a vyměňuje poškozené peníze za nové. ČNB zajišťuje uměleckou a technickou přípravu platidel, jejich výrobu a dodávky. Podílí se na přípravě právní a technické ochrany platidel proti padělání a na jejich realizaci. Zkoumá platnost platidel a zpracovává odborná vyjádření k padělaným bankovkám a eviduje padělané a pozměněné bankovky a mince zadržené na území České republiky. Odborná vyjádření určují kvalitu padělku a klasifikují je podle stupňů nebezpečnosti uvedených níže. ČNB zároveň předává Policii ČR další informace týkající se krátkého technického popisu způsobu vyhotovení a napodobení ochranných prvků a uvedení jaká technika tisku byla při padělání bankovek použita. Veškeré metody zkoumání lze rozdělit na metody nedestruktivní a destruktivní. Zásadní rozdíl mezi oběma skupinami zkoumání spočívá v tom, že po použití nedestruktivních metod zpravidla nevznikají na zkoumaných objektech žádné změny, zatímco po použití destruktivních metod zkoumání dochází ke změnám na zkoumaných objektech. (Straus 2005, s. 250 – 251) V některých případech jsou bankovky od ČNB vyžádány pro potřeby kriminalistického zkoumání, u bankovek se jedná zejména o zjištění a zajištění stop biologických, pachových a daktyloskopických. (Musil, 2001, s. 59)

Jak již bylo uvedeno, zkoumání bankovek je náplní zkušebny platidel České národní banky. Jednotlivé padělky jsou označovány dle stupňů nebezpečnosti, a to následovně:

stupeň nebezpečnosti 5 – neumělý – nejméně kvalitní padělek, nejčastěji neumělé ruční kresby, k oklamání příjemce je způsobilý pouze ve výjimečných případech

stupeň nebezpečnosti 4 – méně zdařilý – napodobení tiskových technik i ochranných prvků je velmi nedokonalé, k oklamání jsou způsobilé jen za zvlášť nepříznivých podmínek pro příjemce

stupeň nebezpečnosti 3 – zdařilý – jedná se o padělky zhotovené jinými tiskovými technikami než originál, ochranné prvky jsou napodobeny nebo chybí

stupeň nebezpečnosti 2 – nebezpečný – jedná se o padělky zhotovené jinými tiskovými technikami než originál, ochranné prvky jsou napodobeny částečně, velmi dobrý barevný vjem

stupeň nebezpečnosti 1 – velmi nebezpečný – jedná se o padělky dokonale zhotovené odborníky, jsou použity stejné tiskové techniky jako u originálu, ochranné prvky jsou dokonale napodobeny (Pekárek 2000, s. 58).

Jak vyplývá ze zpráv České národní banky, jsou české bankovky v mezinárodním srovnání velmi bezpečné, a patří mezi nejméně padělané. Většina padělků českých bankovek je méně zdařilých nebo neumělých, jsou tedy pro občany celkem snadno rozpoznatelné, protože prakticky neobsahují žádné ochranné prvky. Nejčastěji padělanými jsou dlouhodobě bankovky v nominálních hodnotách 1000 Kč a 500 Kč, tyto nominální hodnoty představují 63 % ze všech zadržených. Ochrana českých bankovek je dlouhodobě na velmi vysoké úrovni a v současné době patří ochranné prvky českých bankovek mezi světovou špičku. (Počet padělků vzrostl, jsou však snadno odhalitelné, ČNB [online], 2014)

7 Padělané bankovky z pohledu běžného občana

Do styku s bankovkami přichází dnes a denně každý z nás. Přijímání a vydávání hotovosti patří mezi stereotypní činnosti a z vlastní zkušenosti vím, že nikdo příliš nezkoumá pravost bankovek. Zbystříme zpravidla až u dvoutisícové nebo pětitisícové bankovky. Padělatelé se však ve větší míře zaměřují především na bankovky nižších nominálních hodnot a nevědomé převzetí falešné bankovky může zkomplikovat život. Přestože ze zpráv České národní banky vyplývá, že české bankovky jsou v mezinárodním srovnání velmi bezpečné a patří mezi nejméně padělané, měl by být každý při manipulaci s bankovkami co nejbezpečnější a věnovat bankovkám mnohem více pozornosti, aby minimalizoval možnost, že by do svého držení mohl dostat padělanou bankovku.

7.1 Jak poznat padělanou bankovku

Falešné peníze můžeme rozdělit do několika skupin. Nejvíce sledovanou a nejnebezpečnější skupinou jsou padělané bankovky, které představují věrné kopie peněz, a jsou vyráběny za účelem uvádění do oběhu místo pravých bankovek. Velmi zdařilé padělky nemusíme při běžném zhlédnutí vůbec poznat a jsou odhaleny zpravidla až v bance. Méně nebezpečné a na první pohled podezřelé jsou pozměněné bankovky. Jde většinou o primitivní bankovky, které jsou vydávány za platidlo s vyšší nominální hodnotou. Například připsáním nuly se z tisícikoruny stane deset tisíc. V těchto případech je základem znát nominální hodnoty platných bankovek. Do poslední skupiny můžeme zařadit napodobeniny bankovek, které sice představují věrné kopie skutečných bankovek, ale nejsou vyráběny za účelem uvádění do oběhu. Nejčastěji se jedná o filmové a divadelní rekvizity, reklamní předměty, učební pomůcky a podobně. Výroba napodobenin bankovek je upravena vyhláškou České národní banky č. 553/2006 Sb., o podmínkách, za kterých lze reprodukovat bankovky, mince, šeky, cenné papíry a platební karty a vyrábět předměty, které je úpravou napodobují. Převážná část padělků je vytištěna na různých tiskárnách nebo kopírována na kopírovacích strojích. Takto jsou sice zhotoveny věrné padělky bankovek, ale nedají se napodobit ochranné prvky. Proto je dobré znát základní ochranné prvky českých bankovek, které jsou dostupné na internetových stránkách České národní banky. Jak již bylo uvedeno, návod jak zkontrolovat pravost bankovek je shrnut do tří hesel: podívej se, nakloň, dotkni se. Podezřelou bankovku je třeba důkladně prohlédnout na lícové i rubové straně, zejména

z hlediska použitého papíru, kvality tisku a použitých barev, přítomnost či nepřítomnost ochranných prvků a jejich kvalitu.

7.2 Dostupné technické prostředky používané ke kontrole pravosti bankovek

Z technických prostředků, které můžeme použít k důkladné prohlídce bankovek, postačí obyčejná lupa. Dalším dostupným prostředkem jsou různé druhy testovacích zařízení. Nejběžnější a nejdostupnější jsou tzv. přenosné testery. Například tužkový tester pravosti bankovek, který je založen na chemickém principu – na pravém bankovním papíru značka učiněná touto tužkou zmizí, na falešném papíru zanechá stopu. Nebo lze použít kapesní UV lampy, které jsou vhodné pro kontrolu symbolů viditelných pod UV zářením. Dále jsou k dostání tzv. stolní UV testery, které jsou vyvinuty pro kontrolu bankovního papíru.

7.3 Co mám dělat, jestliže zřejmě vlastní padělanou bankovku

Případy, kdy má občan dojem, že zřejmě vlastní padělek bankovky, upravuje vyhláška České národní banky č. 37/1994 Sb., kterou se stanoví postup při příjmu peněz a nakládání s nimi a při poskytování náhrad za necelé a poškozené bankovky a mince. V případě podezření, že bankovka není pravá, nejsme povinni tuto bankovku vůbec přijmout. Když už se nám taková bankovka dostala do ruky, je třeba dodržet zákonný postup, ve kterém již hrají roli orgány činné v trestním řízení. Vezměte podezřelou bankovku a průkaz totožnosti a dostavte se do ČNB, kterékoli jiné banky nebo na některou ze služeben Policie ČR. Zároveň si uvědomte, jak se Vám tato bankovka dostala do ruky, budete muset uvést zdroj, kde jste bankovku obdržel. Právnícké osoby podezřelé bankovky odeberou bez náhrady a o odebrání bankovek vystaví tomu, kdo je předložil, potvrzení, které musí obsahovat:

- údaje o osobě předložiteli, a to jméno, příjmení, rodné číslo, příp. datum narození a státní příslušnost, u právnické osoby její název a identifikační číslo
- adresu místa pobytu na území ČR, příp. v zahraničí
- druh a číslo dokladu, podle kterého byla zjišťována totožnost předložiteli
- druh a nominální hodnotu bankovky a její sérii a číslo, počet kusů jednotlivých druhů a nominálních hodnot bankovek a jejich celkovou nominální hodnotu
- datum odebrání bankovek a název a sídlo právnické osoby, která je odebrala
- podpis předložiteli

- na žádost předložitela zde může být uvedeno jeho bankovní spojení na území ČR, kam je možné hodnotu odebraných bankovek poukázat, v případě jejich pravosti. Odebrání bankovek musí být zadržitelem bezodkladně oznámeno orgánům policie nebo státního zastupitelství. (Návod pro řešení životní situace–padělané bankovky, ČNB [online], 2013)

8 Závěr teoretické části

V teoretické části bakalářské práce jsou postupně popsány kapitoly, které se zabývají historií peněz a jejich padělání, popisují postup při výrobě současných bankovek. Jsou uvedeny platné české bankovky a jejich základní ochranné prvky. Dále je uveden vývoj technické ochrany proti padělání, trestnost v oblasti padělání a pozměňování peněz a jsou zde zmíněny úkoly, které v této oblasti plní Policie České republiky. V závěru teoretické části jsou pak uvedeny informace pro běžného občana týkající se padělaných bankovek.

Výše uvedené kapitoly budou sloužit jako podklad pro empirickou část této bakalářské práce.

9 Porovnání situace na úseku padělání a pozměňování českých bankovek v ČR

Cílem empirické části bakalářské práce je porovnání a zhodnocení výskytu a počtu padělaných českých bankovek na území České republiky, kvality zadržených padělků a dále úspěšnost policie v oblasti padělání a pozměňování českých bankovek. K porovnání a vyhodnocení byly použity statistiky České národní banky a Policie České republiky. Primárním cílem empirické části je pak zjištění povědomí lidí o platných českých bankovkách, jejich vzhledu, ochranných prvcích a trestnosti v oblasti padělání peněz. Toto zkoumání pak bylo provedeno formou dotazníkového šetření.

9.1 Metody a stanovení hypotéz

Ke zpracování empirické části bakalářské práce jsem se rozhodl použít kvantitativní formy zkoumání. Pro kvantitativní část týkající se porovnání a zhodnocení výskytu a počtu padělaných českých bankovek na území České republiky, kvality zadržených padělků a úspěšnosti policie v oblasti padělání a pozměňování českých bankovek byly využity standardní statistické metody, komparace a jejich vyhodnocení. Potřebné údaje byly získány ze statistik České národní banky a Policie České republiky. K dosažení výzkumného cíle byly stanoveny následující hypotézy:

H1. Za období let 2005 – 2014 bylo Policií České republiky zadrženo méně než 30% z celkového počtu všech zadržených padělků českých bankovek zadržených za toto období na území České republiky.

U této hypotézy vycházím ze skutečnosti, že policie odhalí pouze některé případy padělání a pozměnění peněz, většina padělků bankovek je odhalena až po odevzdání peněz, většinou tržeb v peněžních ústavech nebo na středisku zpracování hotovosti.

H2. Za období let 2005 – 2013 bylo Policií České republiky objasněno méně než 20% všech zjištěných trestných činů na úseku ochrany měny.

U této hypotézy vycházím z předpokladu, že odhalování a vyšetřování trestné činnosti na úseku padělání a pozměnění českých bankovek je velmi složité, vzhledem k tomu, že padělané bankovky bývají v oběhu většinou delší dobu a prošly rukama mnoha lidí, je tedy složité se dopátrat skutečnosti, kdo padělky bankovek udal do oběhu a kdo tyto padělky zhotovil.

V další empirické části bakalářské práce týkající se zjištění znalosti a povědomí lidí o platných českých bankovkách, jejich vzhledu, ochranných prvcích, trestnosti v oblasti padělání peněz a jejich jednání v situaci, kdy by se jim dostal padělek bankovky do rukou, pak byla použita kvantitativní metoda zkoumání, a to dotazníkové šetření. Výhoda této metody spočívá v možnosti získat v relativně krátké době větší množství odpovědí, nevýhodou pak je, nemožnost hlubšího zkoumání sledovaných jevů. K dosažení výzkumného cíle této části empirického šetření byly stanoveny následující hypotézy:

H3. Více než 95% ze všech dotázaných osob zná nominální hodnoty současných českých bankovek (papírových peněz).

Vycházím z předpokladu, že by každý člověk měl znát nominální hodnoty bankovek, které jsou v peněžním oběhu.

H4. Více než 70% dotázaných osob, které přicházejí do styku s penězi častěji, než běžní občané ví, jak probíhá kontrola ochranného prvku ochranného okénkového proužku.

Vycházím z předpokladu, že osoby, které jsou více než běžně ve styku s bankovkami, by měly mít i větší povědomí o ochranných prvcích bankovek, tedy i o ochranném okénkovém proužku, který patří mezi základní ochranné prvky bankovek, neboť u těchto osob je větší pravděpodobnost, že by se jim mohla dostat do držení padělaná bankovka.

H5. S padělanou bankovkou se setkalo méně než 10% ze všech dotázaných osob.

Vycházím z předpokladu, že padělané bankovky se v oběhu vyskytují ve velmi malém množství a spíše výjimečně, proto není velká pravděpodobnost, že se člověku dostanou do držení.

H6. Méně než 40% všech dotázaných osob ví, jaký trest hrozí osobě, která uvede úmyslně padělanou bankovku do oběhu.

U této hypotézy vycházím z předpokladu, že většina lidí se nepohybuje v oblasti trestního práva a nezná tedy přesné výše hrozících trestů u trestných činů, a nejinak to bude i u trestného činu padělání a pozměnění peněz.

9.2 Kvantitativní šetření ze statistik ČNB a Policie ČR

V této části práce budu využívat oficiálních statistik České národní banky a Policie České republiky s cílem porovnat a vyhodnotit uvedená data, a tedy potvrdit nebo vyvrátit výše uvedené hypotézy H1 a H2 týkající se výskytu padělaných českých bankovek na území České republiky, kvality zadržených padělků a úspěšnosti Policie ČR v objasňování trestné činnosti na úseku padělání a pozměňování peněz.

9.2.1 Porovnání počtu zadržených padělků českých bankovek

K zadržení padělku bankovky dochází v praxi dvojím způsobem. Buď je zajištěn Policií ČR, a to zejména v případech, kdy policie nějakým způsobem sama zajistí padělané bankovky, například při nějakých domovních prohlídkách, nebo když si pozorní prodavači sami všimnou podezřelé bankovky a policii na místo sami zavolají, anebo jsou padělané bankovky zajištěny přímo z oběhu, a to v bankovních ústavech nebo na střediscích kontroly hotovosti při kontrole peněz. V těchto případech zajištěných padělků z oběhu je pak velmi složité dohledat pachatele, protože se většinou jedná o tržby z obchodů a osobu, která padělkem bankovky platila, prakticky nejde zjistit.

Tabulka č. 1: Padělané a pozměněné české bankovky zadržené z oběhu a Policií ČR 2005 - 2014

Padělané a pozměněné české bankovky zadržené z oběhu a Policií ČR 2005-2014										
Rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Z oběhu	3243	1643	1903	2554	3424	3690	4135	2612	1882	2198
Policií ČR	1756	4629	166	259	165	1212	364	845	103	174
celkem	4999	6272	2069	2813	3589	4902	4499	3457	1985	2372

Zdroj: Statistický přehled zadržených padělků Policií ČR a v oběhu, www.cnb.cz

Z tabulky č. 1 je patrné, že počty zadržených padělaných a pozměněných českých bankovek nejsou nijak vysoké, kdy v posledních dvou letech došlo navíc ještě k mírnému poklesu počtu zadržených padělků. V mnohem větší míře jsou padělky českých bankovek zadrženy přímo z oběhu, jak již bylo uvedeno, jedná se většinou o případy, kdy si při placení padělkem prodavač této skutečnosti nevšimne a to, že se jedná o padělek, je zjištěno až kontrolními mechanismy v bankovních ústavech nebo na

střediscích kontroly hotovosti. V těchto případech je policie písemně vyrozuměna o výskytu padělku s uvedením nominální hodnoty a výrobního čísla padělané bankovky a dále uvedením, který subjekt bankovku zadržel, údaje o předložiteli a datu zadržení. Policie pak provádí další šetření na základě tohoto oznámení, kdy ale padělky bankovek nemá fyzicky k dispozici, tyto jsou zasílány zadržitelem přímo do České národní banky ke zkoumání. Případy, kdy jsou padělky bankovek zadrženy fyzicky přímo Policií ČR, jsou méně časté, většinou se tak děje tehdy, když osoba, která má podezření, že vlastní padělek bankovky, se obrátí přímo na policii nebo v případech, kdy všímaví prodavači nebo jiné osoby přijímající hotovost si všimnou, že se jedná o padělek a tuto skutečnost oznámí prostřednictvím linky 158 na Policii ČR. Policie pak tyto padělky zajistí a odešle na zkoumání do zkušebny platidel ČNB a dále pak provádí šetření dle příslušného závazného pokynu policejního prezidenta č. 97/2009, o penězokazectví.

Hypotéza H1 předpokládá, že za období let 2005 – 2014 bylo Policií České republiky zadrženo méně než 30% z celkového počtu všech zadržených padělků českých bankovek zadržovaných za toto období na území České republiky.

Při pohledu do tabulky je zřejmé, že počty padělků bankovek jsou v mnohem větší míře zadrženy přímo z oběhu, výjimku tvoří rok 2006, kdy bylo Policií ČR zadrženo 4629 ks padělků českých bankovek, zatímco z oběhu byla toho roku zadržena zhruba třetina tohoto počtu. Velké počty padělků českých bankovek zadržela policie také v roce 2005, a to 1756 ks padělků, v roce 2010, kdy bylo zadrženo 1212 ks padělků a za zmínku stojí i rok 2012, kdy bylo zajištěno 845 ks padělků českých bankovek. V dalších letech se jedná o mnohem menší počty zadržených padělků, kdy v posledních dvou letech, tedy roce 2013 a 2014 byly zadrženy ročně jedny z nejmenších počtů padělků českých bankovek za celé sledované období, v roce 2013 se jednalo o 103 ks padělků českých bankovek zadržovaných policií, což je nejnižší roční počet.

Za sledované období let 2005 – 2014 bylo Policií ČR zadrženo celkem **9 673** ks padělaných a pozměněných českých bankovek, což představuje **26.17 %** z celkového počtu 36 957 ks zadržených padělků českých bankovek. Počet padělků českých bankovek zadržovaných z oběhu činil 27 284 ks, což činí podíl 73,83 % z celkového počtu zadržených padělků českých bankovek.

Potvrdil se předpoklad, že z celkového počtu zadržených padělaných a pozměněných českých bankovek v období let 2005 – 2014 zadržela Policie ČR méně než 30 %.

9.2.2 Podíl objasněnosti trestné činnosti na úseku ochrany měny

Jak již bylo opakovaně uváděno, vyšetřování a odhalování trestné činnosti na úseku ochrany měny je velmi složitým procesem, někdy i značně dlouhodobým. V této oblasti plní Policie ČR úkoly dle ZPPP č. 97/2009, o penězokazectví. Vůdčí úlohu v této oblasti má Útvar pro odhalování organizovaného zločinu, úkoly tohoto útvaru jakož i dalších složek policie byly podrobněji popsány v kapitole 6.

Hypotéza H2 vychází z předpokladu, že za období let 2005 – 2013 bylo Policií České republiky objasněno méně než 20% všech zjištěných trestných činů na úseku ochrany měny.

V první řadě je třeba vysvětlit pojmy nápad trestné činnosti a objasněnost trestné činnosti. Nápad trestné činnosti je počet spáchaných trestných činů za určité období. Objasněnost trestné činnosti je vlastní zjištění konkrétní osoby pachatele trestného činu. Podíl objasněnosti se uvádí v procentech a jedná se o jedno z hlavních kritérií policejních statistik. Tyto statistiky jsou dostupné na intranetových stránkách Policejního prezidia České republiky a z těchto statistik jsem čerpal i pro tuto práci.

Tabulka č. 2: Nápad a objasněnost trestných činů na úseku ochrany měny 2005 - 2013

Rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	celkem
Nápad TČ	3968	2718	2302	2399	2762	2982	3209	2036	1618	23994
Objasněno	458	570	220	281	262	712	495	249	154	3401
Objasněno (%)	11,54	20,97	9,56	11,71	9,49	23,88	15,42	12,23	9,52	14,17

Zdroj: Statistický přehled kriminality, Policie ČR

Při pohledu na policejní statistiky nápadu a objasněnosti trestné činnosti je zřejmé, že se potvrzuje fakt, že objasňování trestné činnosti na úseku ochrany měny je náročné a

složitě, čemuž odpovídá i celkem nízká objasněnost. Ve většině let se podíl objasněnosti pohybuje kolem 10%, výjimkou je rok 2006, kdy bylo objasněno 570 z celkových 2718 trestných činů a podíl objasněnosti činil 20,97 % a dále rok 2010, kdy bylo objasněno 712 z celkového počtu 2982 trestných činů, a podíl objasněnosti činil 23,88 %.

Za sledované období let 2005 – 2013 bylo Policií ČR objasněno **3 401** z celkového počtu 23 994 trestných činů, podíl objasněnosti tedy činil **14,17 %**.

Potvrdil se tedy předpoklad, že za období let 2005 – 2013 bylo Policií České republiky objasněno méně než 20% všech zjištěných trestných činů na úseku ochrany měny.

9.2.3 Vyhodnocení kvantitativního šetření ze statistik ČNB a Policie ČR

V této výzkumné části práce byly stanoveny dvě hypotézy, k jejichž ověření byla zvolena forma kvantitativního šetření založeného na komparaci statistických údajů ČNB a Policie ČR. Provedeným šetřením byla zjištěna následující fakta:

Hypotéza H1: Za období let 2005 – 2014 bylo Policií České republiky zadrženo méně než 30% z celkového počtu všech zadržovaných padělků českých bankovek zadržovaných za toto období na území České republiky.

Provedeným šetřením a zpracováním statistických údajů ČNB bylo zjištěno, že za sledované období let 2005 – 2014 bylo Policií ČR zadrženo celkem **9 673** ks padělaných a pozměněných českých bankovek, což představuje **26.17 %** z celkového počtu 36 957 ks zadržovaných padělků českých bankovek.

Hypotéza H1 se tak potvrdila.

Hypotéza H2: Za období let 2005 – 2013 bylo Policií České republiky objasněno méně než 20% všech zjištěných trestných činů na úseku ochrany měny.

Provedeným šetřením a zpracováním statistických údajů Policie ČR bylo zjištěno, že za sledované období let 2005 – 2013 bylo Policií ČR objasněno **3 401** z celkového počtu 23 994 trestných činů, podíl objasněnosti tedy činil **14,17 %**.

Hypotéza H2 se tak potvrdila.

9.3 Kvantitativní dotazníkové šetření

V rámci tohoto empirického šetření bude použita metoda dotazníkového šetření s cílem zjistit znalosti a povědomí lidí o platných českých bankovkách a jejich vzhledu, ochranných prvcích bankovek a trestnosti v oblasti padělání a pozměňování peněz s cílem vyhodnotit zjištěné skutečnosti, a dále potvrdit nebo vyvrátit výše uvedené hypotézy H3, H4, H5 a H6.

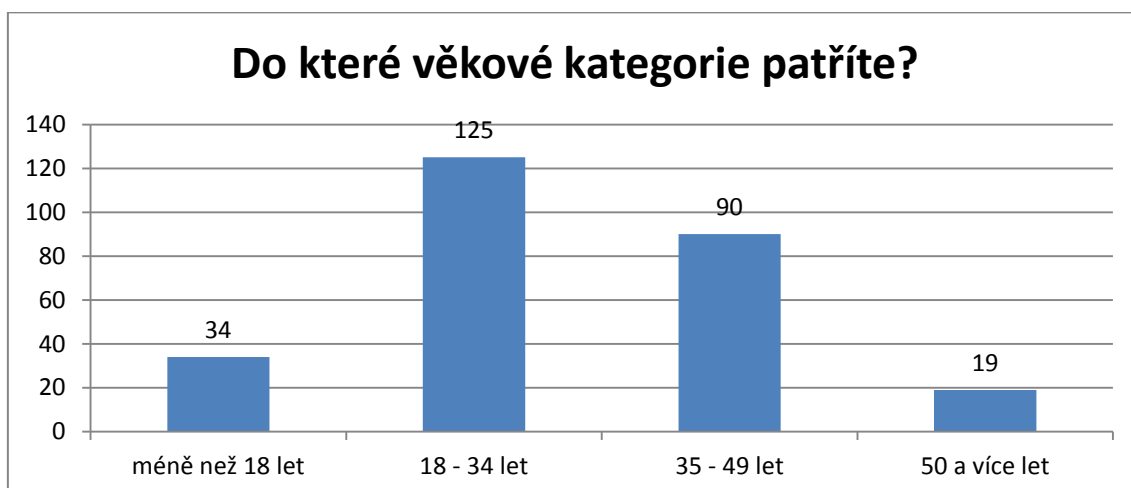
Dotazník byl respondentům poskytnut v elektronické podobě na síti internet. Odkaz na dotazník byl odeslán pomocí e-mailových zpráv mým přátelům a známým, dále byl odeslán na známé emailové adresy některých oborů Univerzity Hradec králové a uvedl jsem jej i na svém profilu na sociální síti facebook s žádostí, aby byl šířen i dále. Průběžně jsem oslovoval i další přátele a známé s žádostí o vyplnění dotazníku. Výběr respondentů nebyl ničím podmíněn, vyplnění dotazníku mohl provést kdokoli.

V dotazníku byly zahrnuty otázky znalostní i postojové. Na úvod jsou dotazy týkající se věku a pohlaví, včetně těchto otázek obsahuje dotazník celkem 19 položek. Respondenti měli u většiny otázek na výběr odpověď z několika možností, když měli vybrat pouze jednu odpověď, u několika otázek byly možnosti odpovědí ano – ne – nevím, a na dvě otázky měli na výběr zaškrtnout více možností. Sběr dat proběhl v měsících září a říjen 2014.

9.3.1 Prezentace výsledků dotazníkového šetření

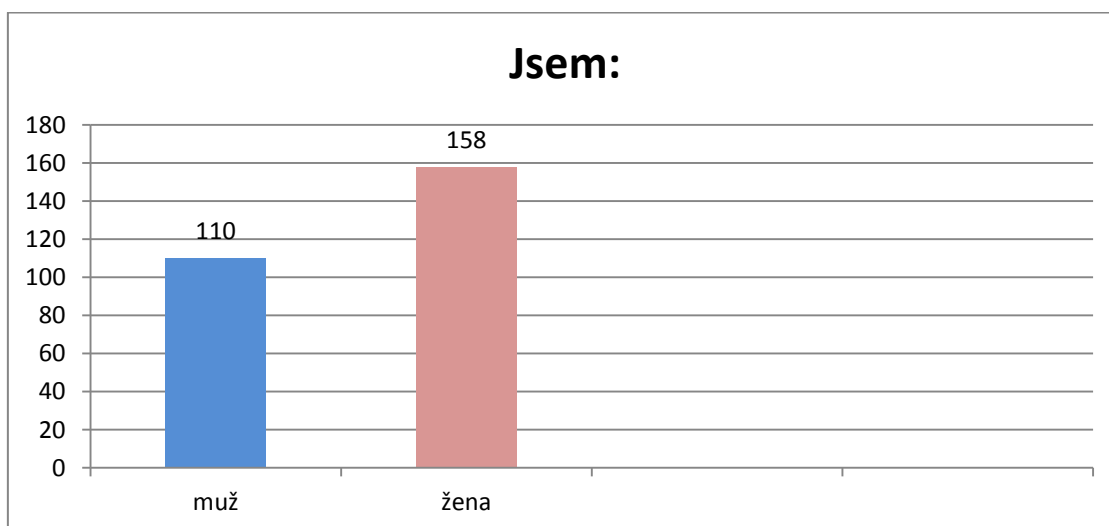
Kontrolou vyplněných dotazníků bylo zjištěno, že některé byly vyplněny neúplně a musely být vyřazeny. Dotazníků, ve kterých byly zodpovězeny dle zadání všechny otázky, bylo nakonec 268.

Graf 1: Distribuce odpovědí na otázku č. 1

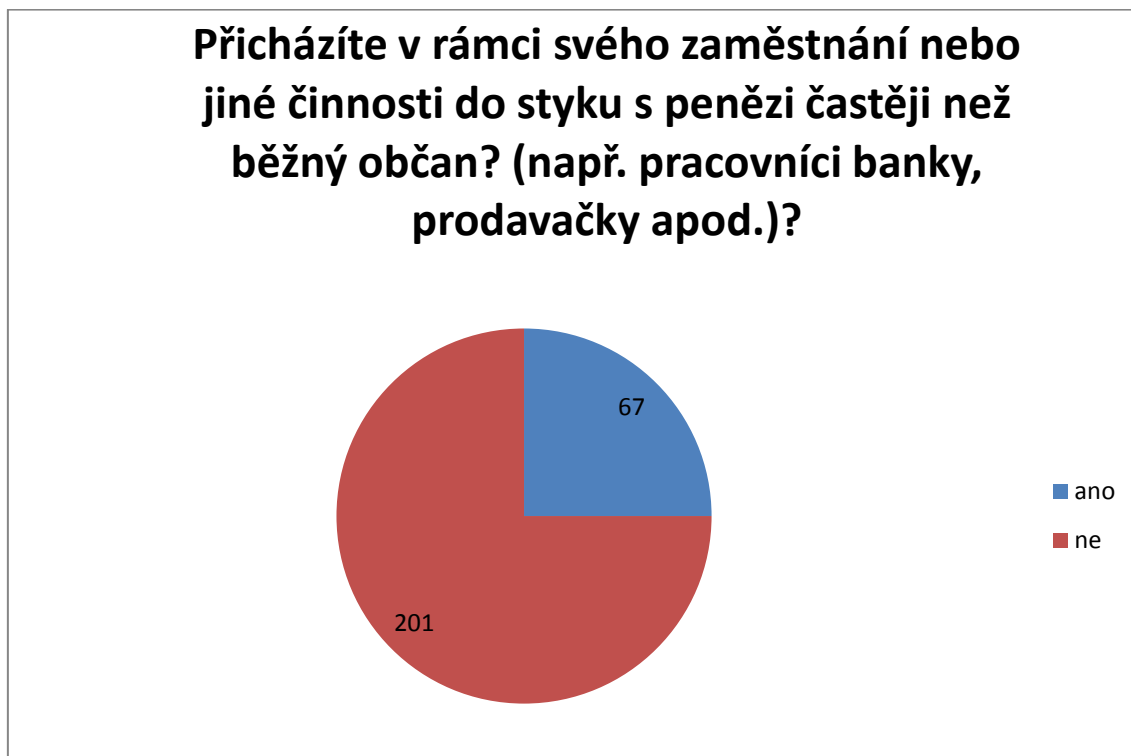
Z výše uvedeného grafu vyplývá, že největší počet respondentů, 46,64 % patří do skupiny 18 – 34 let, 33,58 % respondentů patří do skupiny 35 – 49 let, 12,69 % respondentů patří do skupiny do 18 let věku a nejmenší skupina respondentů, 7,09 % patří do skupiny 50 a více let.

Graf 2: Distribuce odpovědí na otázku č. 2

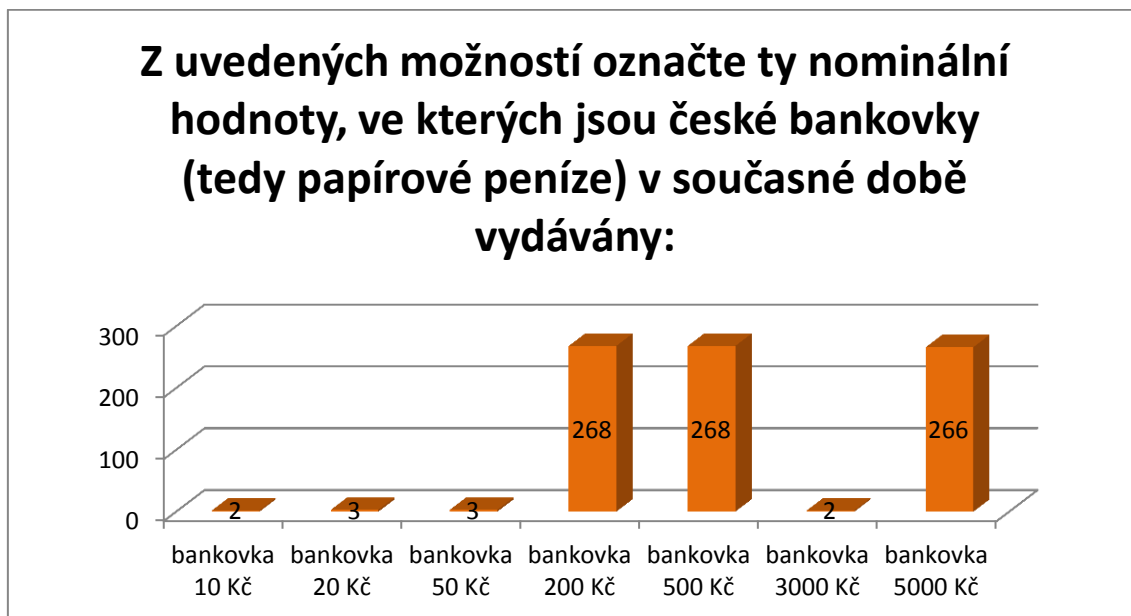
Z druhého grafu vyplývá, že dotazníkového šetření se zúčastnilo více žen než mužů, podíl žen tvořil 58,95 %, zbylých 41,05 % respondentů bylo mužského pohlaví.

Graf 3: Distribuce odpovědí na otázku č. 3

Z uvedeného grafu vyplývá, že 25 % všech respondentů přichází v rámci svého zaměstnání nebo jiné činnosti do styku s penězi častěji než běžný občan. Vzhledem k tomu, že dotazník nebyl cíleně rozšířen mezi pracovníky bankovníctví nebo jiných profesí pracující s finanční hotovostí častěji, dalo se předpokládat, že počet respondentů této skupiny bude nižší. Zbýlých 75 % respondentů přichází s bankovkami do kontaktu v rámci běžného styku.

Graf 4: Distribuce odpovědí na otázku č. 4 (správná odpověď: bankovka 200 Kč, bankovka 500 Kč, bankovka 5000 Kč)

Z grafu č. 4 vyplývá, že 266 respondentů (99,25 %) správně uvedlo, že bankovka nominální hodnoty 10 Kč není vydávána, 265 respondentů (98,88 %) správně uvedlo, že není vydávána bankovka 20 Kč a 50 Kč. 100 % respondentů odpovědělo správně, že je vydávána bankovka 200 Kč a 500 Kč. U posledních dvou bankovek shodně 266 respondentů (99,25 %) uvedlo, že není vydávána bankovka 3 000 Kč a že je vydávána bankovka nominální hodnoty 5 000 Kč.

Pokud se týče jednotlivých vyplněných dotazníků u této otázky tak 260 respondentů (97,01 %) mělo vyplněno tuto odpovědi správně u všech nominálních hodnot, 8 respondentů (2,99 %) mělo alespoň jednu chybu. Co se týče věku, tak chybně vyplněný dotazník u této otázky měli 4 zástupci skupiny do 18 let, 2 ze skupiny 18 – 34 let a 2 zástupci skupiny 35 – 49 let. Skupina nad 50 let zodpověděla vše správně. Co se týče pohlaví tak špatné odpovědi měli muži a 5 žen. Skupina respondentů, kteří přicházejí do kontaktu s bankovkami častěji než v běžném styku, měla všechny odpovědi uvedeny správně, což se dalo předpokládat.

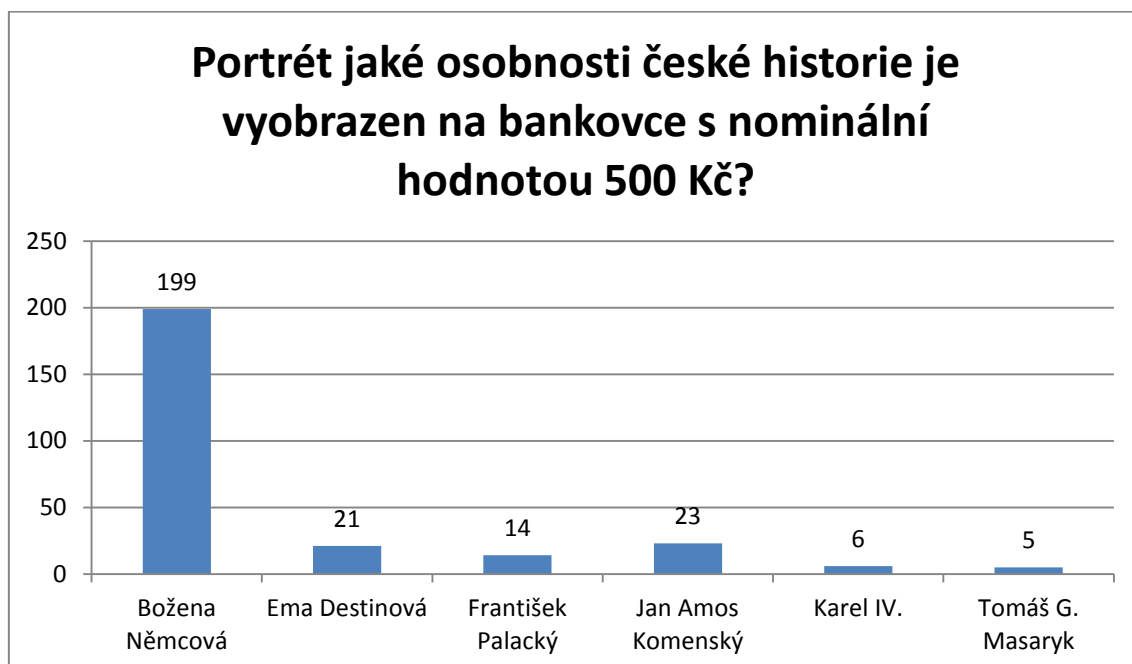
Dále z uvedených údajů byla analyzována výzkumná zjištění pro potvrzení/vyvrácení hypotézy H3.

Graf 5: Distribuce odpovědí na otázku č. 5 (správná odpověď: fialová)

Z uvedeného grafu vyplývá, že správnou odpověď, tedy, že na bankovce nominální hodnoty 1000 Kč převažuje fialová barva, uvedlo 164 respondentů, tedy 61,19 %. Co se týče věku tak správně odpovědělo 22 respondentů ze skupiny do 18 let (64,71 %), 92 respondentů ze skupiny 18 – 34 let (73,6 %), 44 respondentů ze skupiny 35 – 49 let (48,89 %) a 6 respondentů ze skupiny 50 let a více (31,58 %). Dle pohlaví odpovědělo správně 56 mužů (50,91 %) a 108 žen (68,35 %). Ze skupiny respondentů, kteří přicházejí s penězi do styku častěji, odpovědělo správně 40 osob (59,70 %), z osob, které přicházejí s penězi do styku běžně 124 respondentů (61,69 %).

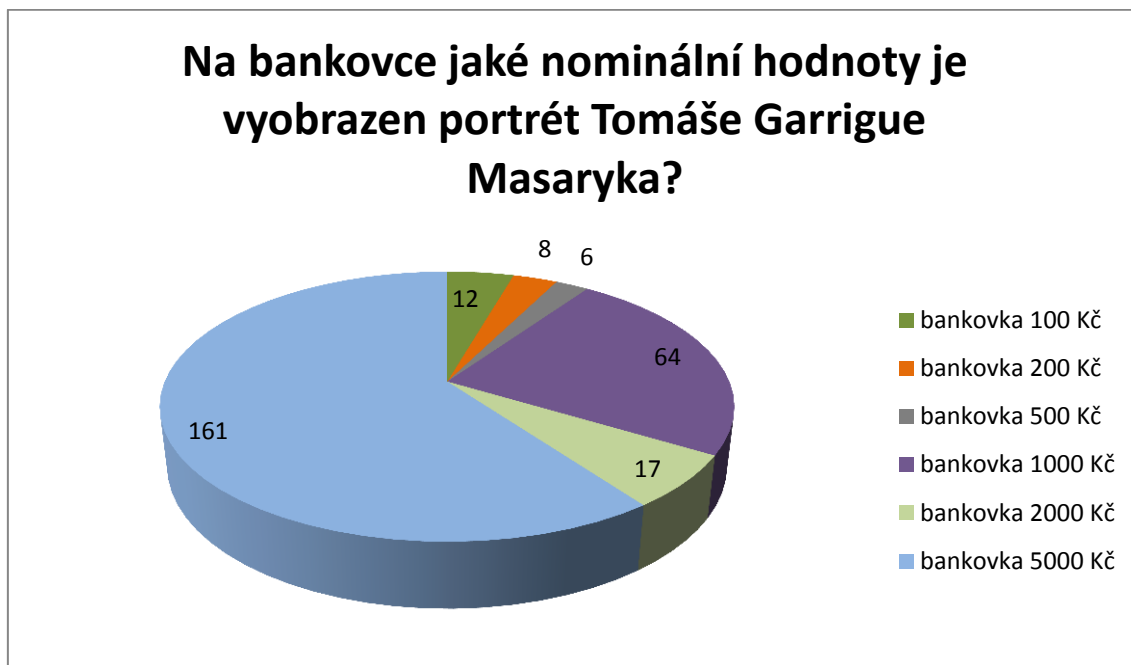
Graf č. 6: Distribuce odpovědí na otázku č. 6 (správná odpověď: Božena Němcová)

Z uvedeného grafu vyplývá, že správnou odpověď, tedy, že na bankovce nominální hodnoty 500 Kč je vyobrazen portrét Boženy Němcové, uvedlo 199 respondentů, tedy 69,58 %. Co se týče věku tak správně odpovědělo 26 respondentů ze skupiny do 18 let (76,47 %), 101 respondentů ze skupiny 18 – 34 let (80,8 %), 61 respondentů ze skupiny 35 – 49 let (67,78 %) a 11 respondentů ze skupiny 50 let a více (57,89 %). Dle pohlaví odpovědělo správně 84 mužů (76,36 %) a 115 žen (72,78 %). Ze skupiny respondentů, kteří přicházejí s penězi do styku častěji, odpovědělo správně 52 osob (77,61 %), z osob, které přicházejí s penězi do styku běžně 147 respondentů (73,13 %).

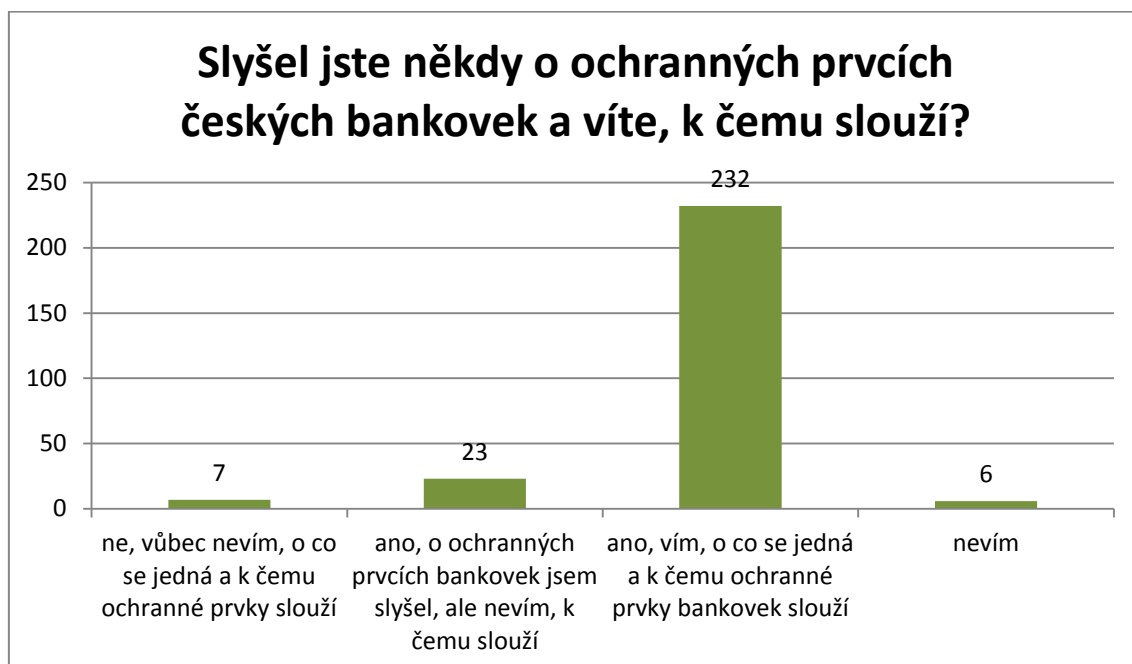

Graf č. 7: Distribuce odpovědí na otázku č. 7 (správná odpověď: bankovka 5000 Kč)

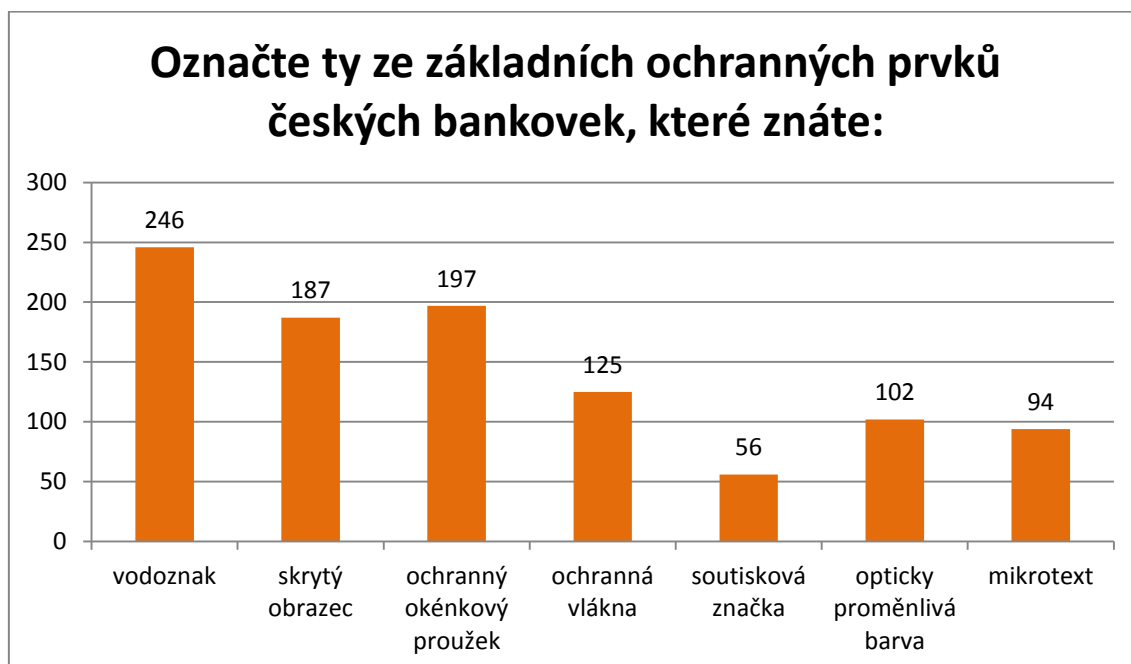
Z grafu č. 7 vyplývá, že správnou odpověď, tedy, že portrét Tomáše Garrigue Masaryka je vyobrazen na bankovce nominální hodnoty 5 000 Kč, uvedlo 161 respondentů, tedy 60,01 %. Co se týče věku tak správně odpovědělo 23 respondentů ze skupiny do 18 let (67,65 %), 78 respondentů ze skupiny 18 – 34 let (62,4 %), 54 respondentů ze skupiny 35 – 49 let (60 %) a 6 respondentů ze skupiny 50 let a více (31,58 %). Dle pohlaví odpovědělo správně 76 mužů (69,1 %) a 85 žen (53,8 %). Ze skupiny respondentů, kteří přicházejí s penězi do styku častěji, odpovědělo správně 42 osob (62,69 %), z osob, které přicházejí s penězi do styku běžně 119 respondentů (59,2 %).

Graf č. 8: Distribuce odpovědí na otázku č. 8

Z uvedeného grafu vyplývá, že 232 (86,57 %) respondentů zná ochranné prvky bankovek, a vědí, k čemu slouží. Z uvedeného počtu je 18 respondentů z věkové skupiny do 18 let (52,94 %), 110 ze skupiny 18 – 34 let (88 %), 85 ze skupiny 35 – 49 let (94,44 %). Dle pohlaví takto odpovědělo 86 mužů (78,18 %) a 146 žen (92,4 %). Ze skupiny respondentů, kteří přicházejí s penězi do styku častěji, zná ochranné prvky bankovek a jejich funkci 58 osob (86,57 %), z osob, které přicházejí s penězi do styku běžně 174 respondentů (86,57 %).

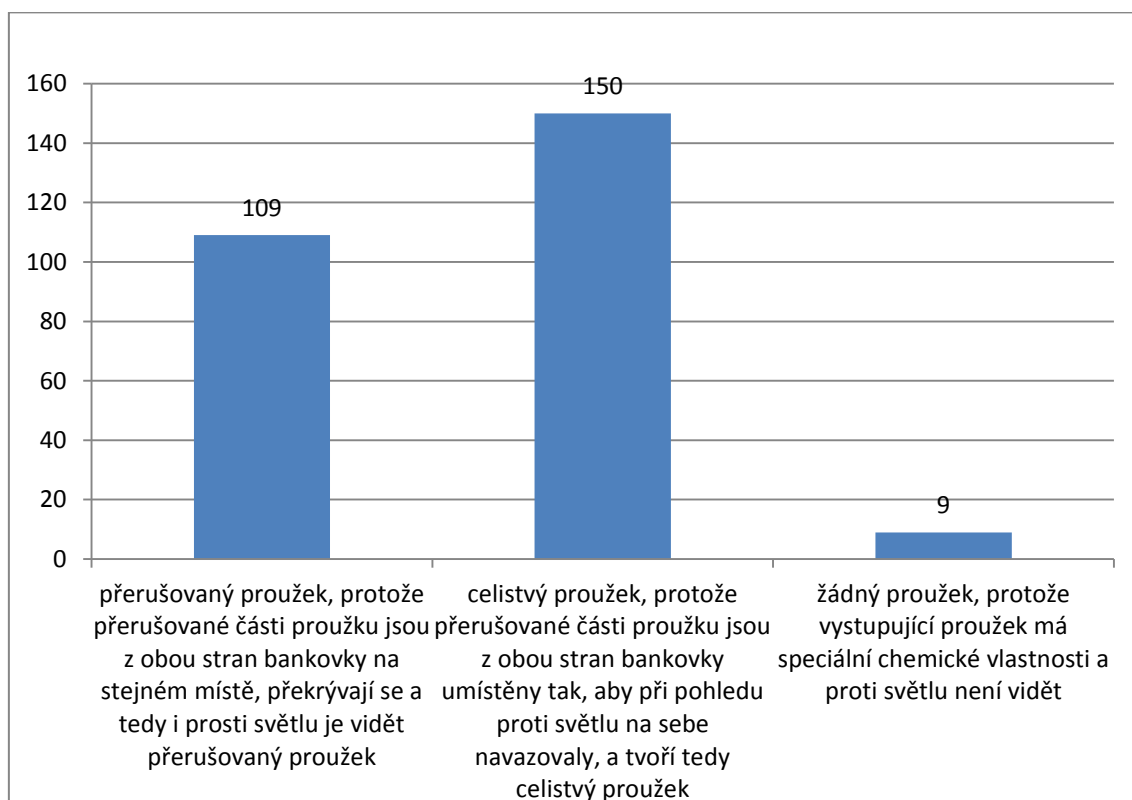
Graf č. 9: Distribuce odpovědí na otázku č. 9

Z odpovědí na výše uvedenou otázku vyplývá, že respondenti mají celkem dobré povědomí o základních ochranných prvcích bankovek. Vodoznak zná 246 respondentů (91,79 %), skrytý obrazec 187 respondentů (69,78 %), ochranný okénkový proužek 197 respondentů (73,51 %), ochranná vlákna 125 respondentů (74,4, %), soutiskovou značku 56 respondentů (20,9 %), opticky proměnlivou barvu 102 respondentů (38,01 %) a mikrotext 94 respondentů (35,07 %). Překvapivé je, že nejnižší počet respondentů zná soutiskovou značku, dle mého názoru se jedná o jeden z úplně základních a nejsnadněji kontrolovatelných ochranných prvků.

Otázka č. 10: Jedním ze základních ochranných prvků, které lze nejjednodušší zkontrolovat, je ochranný okénkový proužek, kdy při normálním pohledu na bankovku na obou stranách svisle vystupuje přerušovaný proužek. Kontrola tohoto ochranného prvku probíhá pohledem na bankovku proti světlu, kdy u pravé bankovky by měl být vidět:

Graf č. 10: Distribuce odpovědí na otázku č. 10 (správná odpověď: celistvý proužek)

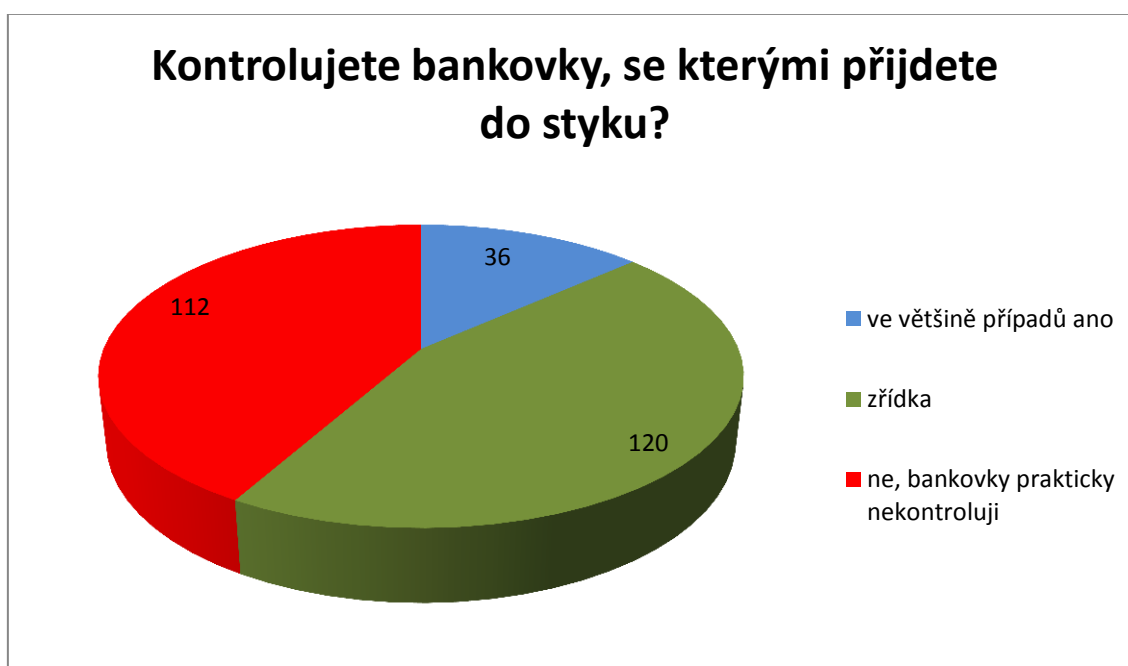

Na položenou otázku odpovědělo správně, tedy že proti světlu je na bankovce vidět celistvý proužek 150 respondentů (55,97 %), 109 respondentů (40,67 %) odpovědělo prerušovaný proužek, a 9 respondentů (3,36 %) si myslí, že proti světlu není vidět žádný proužek. Z věkové skupiny do 18 let odpovědělo správně 11 respondentů (32,35 %), ze skupiny 18-34 let 74 respondentů (59,2 %), ze skupiny 35 – 49 let 54 respondentů (60 %) a z věkové skupiny více než 50 let odpovědělo správně 11 respondentů (57,89 %). Muži odpověděli správně v 76 případech (69,1 %), ženy v 94 případech (59,49 %). Ze skupiny respondentů, kteří přicházejí s penězi do styku častěji,

odpovědělo správně 39 osob (58,21 %), z osob, které přicházejí s penězi do styku běžně 111 respondentů (55,22 %).

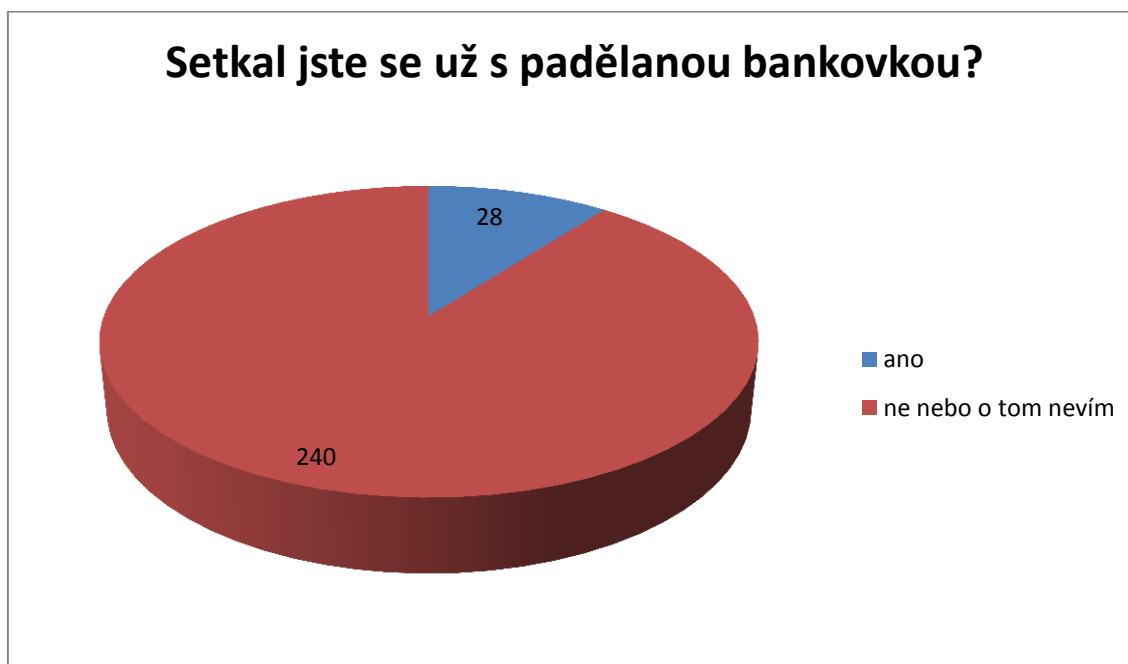
Dále z uvedených údajů byla analyzována výzkumná zjištění pro potvrzení/vyvrácení hypotézy H4.

Graf č. 11: Distribuce odpovědí na otázku č. 11

Z uvedeného grafu vyplývá, že bankovky si ve většině případů kontroluje 36 respondentů (13,43 %), zřídka bankovky kontroluje 120 respondentů (44,78 %) a bankovky prakticky nekontroluje 112 respondentů (41,79 %). Z vlastní zkušenosti vím, že bankovkám moc pozornosti nevěnujeme, proto jsem očekával, že počet respondentů, kteří si bankovky nekontrolují, bude ještě vyšší.

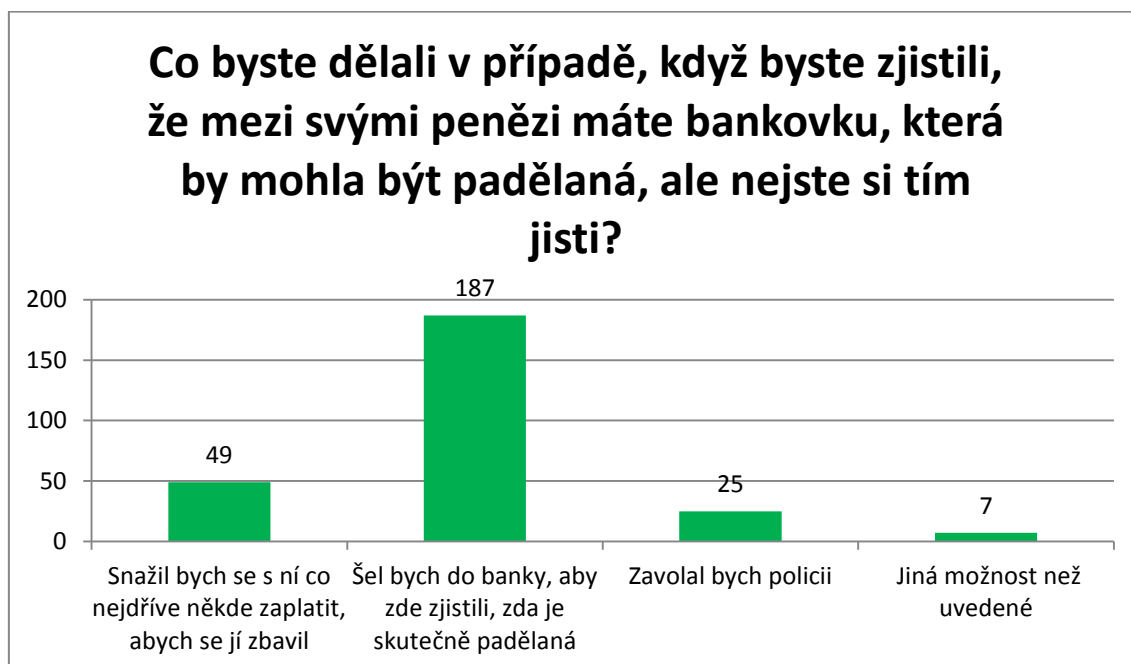
Graf č. 12: Distribuce odpovědí na otázku č. 12

Z provedeného zkoumání vyplývá, že s padělanou bankovkou se setkalo 28 respondentů, tedy 10,45 % z celkového počtu respondentů. Dle věkových kategorií se s padělanou bankovkou setkali 2 respondenti mladší 18 let (5,88 %), 12 respondentů ze skupiny 18 - 34 let (9,6 %), 13 respondentů ze skupiny 35 – 49 let (14,44 %) a 1 respondent z věkové skupiny nad 50 let (5,26 %). Zkušenost s padělanou bankovkou má 16 mužů (14,55 %) a 12 žen (7,59 %). Ze skupiny respondentů, kteří přicházejí s penězi do styku častěji, se s padělanou bankovkou setkalo 12 osob (17,91 %), a z osob, které přicházejí s penězi do styku běžně 16 respondentů (7,96 %).

Dále z uvedených údajů byla analyzována výzkumná zjištění pro potvrzení/vyvrácení hypotézy H5.

Graf č. 13: Distribuce odpovědí na otázku č. 13

Z odpovědí na otázku č. 13 je zřejmé, že nejvyšší počet respondentů, 187 (59,78 %) by šel do banky, aby zde podezřelou bankovku prověřili. Takový postup je jistě nejrozumnější, správně by se zachovali i ti, kteří by zavolali policii, což bylo 25 respondentů (9,33 %). Nějaký jiný postup by volilo 7 respondentů (2,61 %). 49 respondentů (18,28 %) by šlo bankovku dát dále do oběhu, aby se jí zbavili, čímž by se ale mohli vystavit riziku trestního stíhání. Takto by jednalo 7 respondentů z věkové skupiny do 18 let (20,59 %), 25 respondentů ze skupiny 18 – 34 let (20 %), 14 respondentů ze skupiny 35 – 49 let (15,56 %) a 3 respondenti starší 50 let (15,79 %). Zachovalo by se tak 17 mužů (15,45 %) a 32 žen (20,25 %). Ze skupiny respondentů, kteří přicházejí s penězi do styku častěji, by toto řešení volilo 12 osob (17,91 %), a z osob, které přicházejí s penězi do styku běžně 37 respondentů (18,41 %).

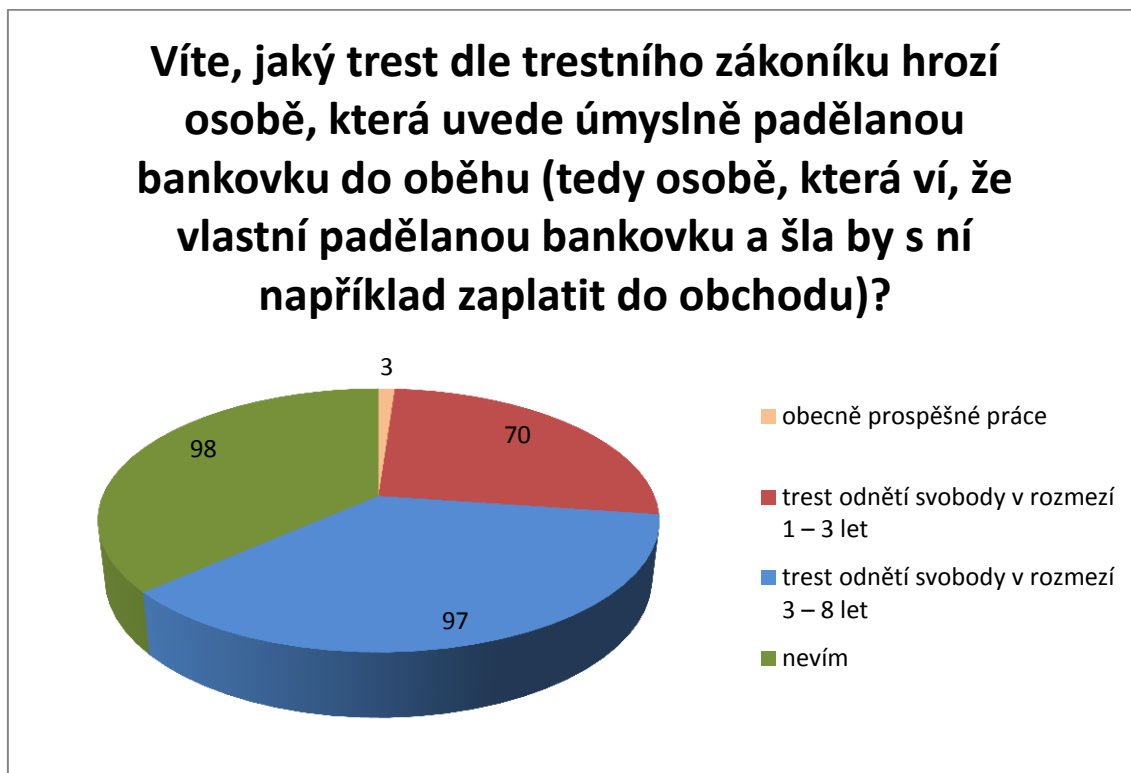
Graf č. 14: Distribuce odpovědí na otázku č. 14

Z odpovědí na otázku č. 14 je zřejmé, že většina respondentů, celkem 130 (48,51 %) se domnívá, že za placení falešnou bankovkou by jim hrozil trestní postih i v případě, že by nevěděli o tom, že je falešná. Tato domněnka je ale mylná, trestní postih je možný pouze tehdy, pokud platící věděl, že má padělanou bankovku a úmyslně s ní zaplatil. Správně tedy odpovědělo 59 respondentů (22,01 %). Zbylých 79 respondentů (29,48 %) neví, která možnost je správně.

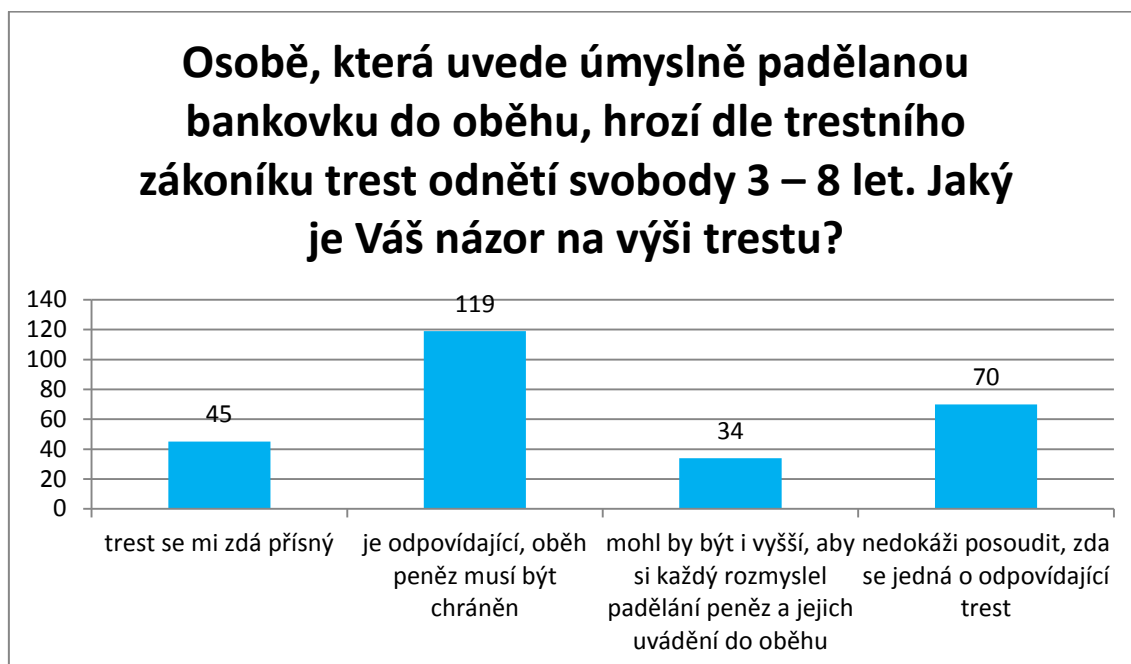
Graf č. 15: Distribuce odpovědí na otázku č. 15 (správná odpověď: trest odnětí svobody v rozmezí 3 – 8 let)

Správnou odpovědí na otázku č. 15 je trest odnětí svobody v rozmezí 3 – 8 let. Největší počet respondentů, 98 (36,57 %) odpověděl, že odpověď neví, 70 respondentů (26,12 %) si myslí, že správou odpovědí je trest odnětí svobody v rozmezí 1 – 3 roky a 3 respondenti (1,12 %) by osobu úmyslně platící padělanou bankovkou poslali vykonávat obecně prospěšné práce. Správně odpovědělo 97 respondentů (36,19 %), z toho z věkové skupiny do 18 let 7 respondentů (20,59 %), ze skupiny 18 – 34 let 48 respondentů (38,4 %), ze skupiny 35 – 49 let 38 respondentů (42,22 %) a z věkové skupiny starší 50 let 4 respondenti (21,05 %). Správně odpovědělo 47 mužů (42,73 %) a 50 žen (31,65 %). Ze skupiny respondentů, kteří přicházejí s penězi do styku častěji, odpovědělo správně 19 osob (28,36 %), a z osob, které přicházejí s penězi do styku běžně 78 respondentů (38,81 %).

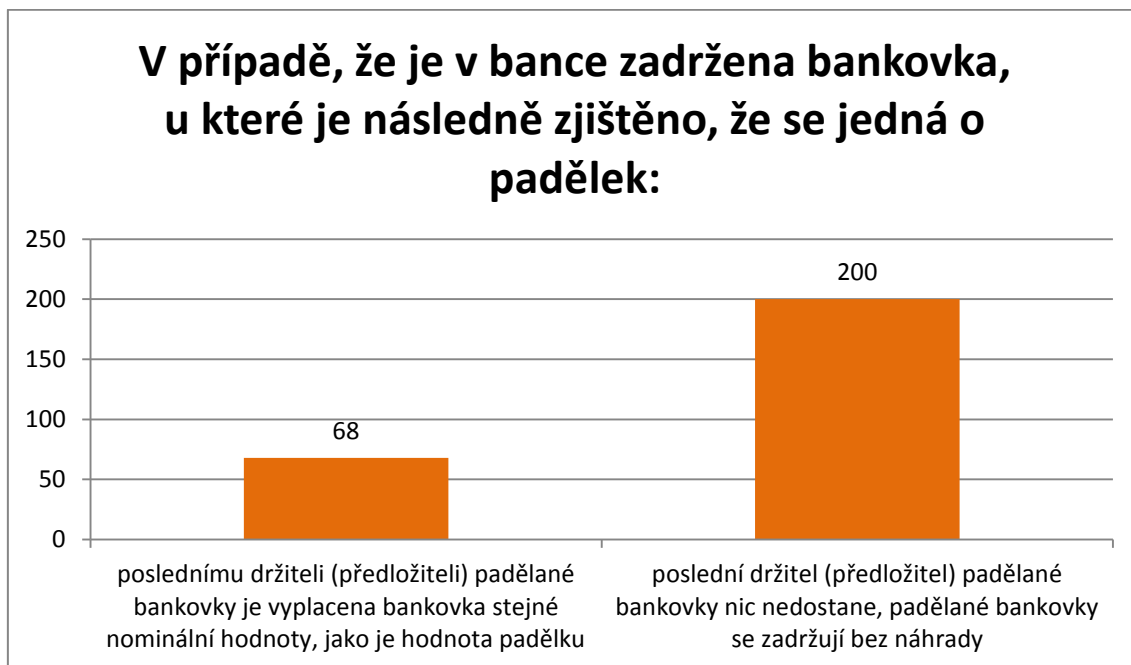
Dále z uvedených údajů byla analyzována výzkumná zjištění pro potvrzení/vyvrácení hypotézy H6.

Graf č. 16: Distribuce odpovědí na otázku č. 16:

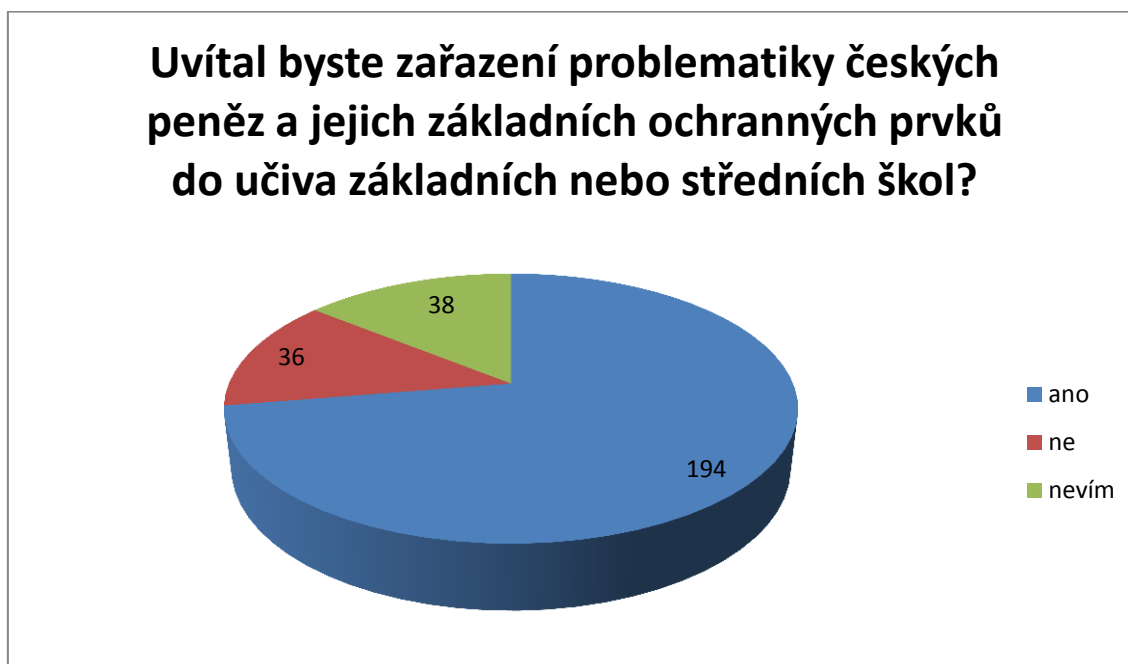
Z odpovědí na výše uvedenou otázku č. 16 vyplývá, že 119 respondentů (44,4 %) si myslí, že je trest odpovídající, 70 respondentů (26,12 %) nedokáže posoudit, zda je trest odpovídající, 45 respondentům (16,79 %) se trest zda přísný, a 34 respondentů (12,69 %) si naopak myslí, že by trest mohl být i vyšší.

Graf č. 17: Distribuce odpovědí na otázku č. 17 (správná odpověď: padělané bankovky se zadržují bez náhrady)

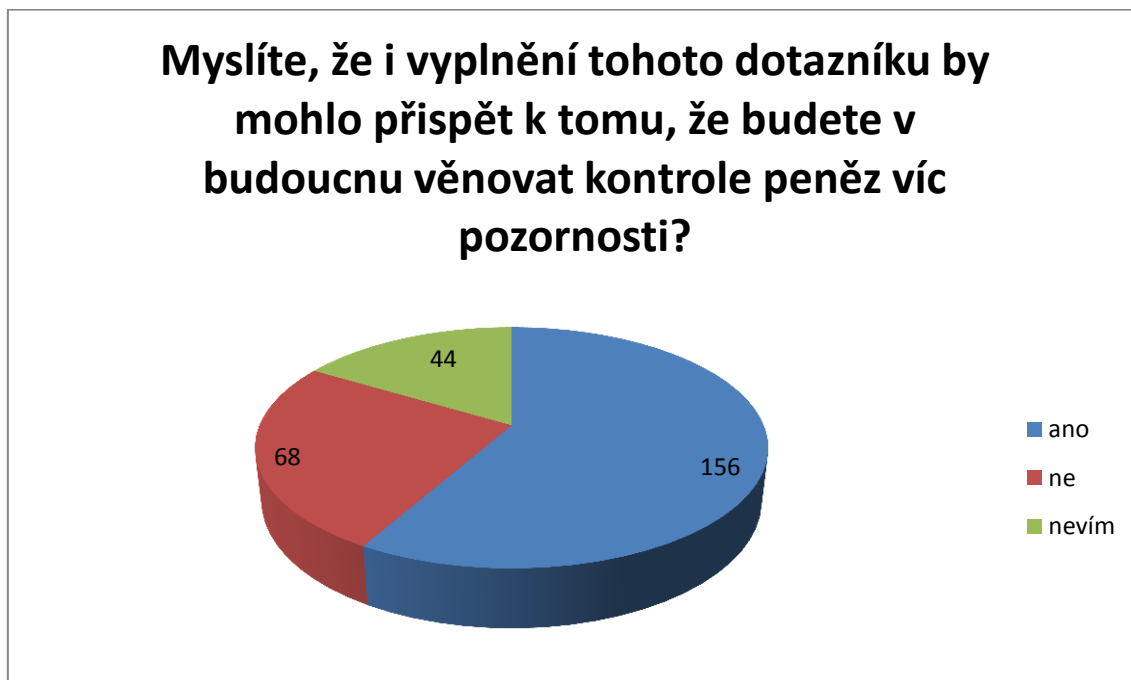
Z odpovědí na otázku č. 17 vyplývá, že 68 respondentů (25,37 %) se mylně domnívá, že by jim při zadržení padělané bankovky byla za tuto vyplacena stejná částka, jako je nominální hodnota bankovky. Skutečnost, že se padělané bankovky zadržují bez náhrady, správně uvedlo 200 respondentů (74,63 %). Je tedy zřejmé, že většina lidí má povědomí o tom, že za padělanou bankovku by žádnou náhradu nedostala.

Graf č. 18: Distribuce odpovědí na otázku č. 18

Většina respondentů, celkem 194 (72,39 %) by uvítalo zařazení problematiky českých peněz a jejich základních ochranných prvků, 38 respondentů (14,18%) neví, a 36 respondentů (13,43 %) by tuto problematiku do školních osnov nezařazovalo. Ze skupiny do 18 let, u které je předpoklad, že by v současné době měla ještě studovat, by 20 respondentů (58,82 %) uvítalo zařazení problematiky peněz a jejich ochranných prvků do školních osnov, 9 respondentů (26,47 %) by se bez této problematiky ve školních osnovách obešlo, a 5 respondentů (14,71 %) neví.

Graf č. 19: Distribuce na otázku č. 19

Z odpovědí na otázku č. 19 vyplývá, že 44 respondentů (16,42 %) neví, jestli bude v budoucnu věnovat kontrole peněz více pozornosti, 68 respondentů (25,37 %) kontrole peněz více pozornosti věnovat nebude, a 156 respondentů (58,21 %) uvedlo, že by vyplnění tohoto dotazníku mohlo přispět k tomu, že kontrole peněz budou věnovat v budoucnu větší pozornost.

9.3.2 Vyhodnocení dotazníkového šetření

V této výzkumné části byly stanoveny čtyři hypotézy, k jejichž ověření byla stanovena forma kvantitativního, dotazníkového šetření. Provedeným šetřením byla zjištěna následující fakta:

Hypotéza H3: Více než 95% ze všech dotázaných osob zná nominální hodnoty současných českých bankovek (papírových peněz).

Z provedeného šetření a zjištěných odpovědí na otázku č. 4 vyplývá, že 260 respondentů (97,01 %) mělo vyplněno tuto odpovědi správně u všech nominálních hodnot, 8 respondentů (2,99 %) mělo alespoň jednu chybu.

Hypotéza H3 se potvrdila.

Hypotéza H4: Více než 70% dotázaných osob, které přicházejí do styku s penězi častěji, než běžní občané ví, jak probíhá kontrola ochranného prvku ochranného okénkového proužku.

Z provedeného šetření a grafu č. 10 vyplývá, že na položenou otázku odpovědělo správně, tedy že proti světlu je na bankovce vidět celistvý proužek 150 respondentů (55,97 %), 109 respondentů (40,67 %) odpovědělo přerušovaný proužek, a 9 respondentů (3,36 %) si myslí, že proti světlu není vidět žádný proužek. Ze skupiny respondentů, kteří přicházejí s penězi do styku častěji, odpovědělo správně 39 respondentů (58,21 %), z osob, které přicházejí s penězi do styku běžně 111 respondentů (55,22 %).

Hypotéza H4 se nepotvrdila.

Hypotéza H5: S padělanou bankovkou se setkalo méně než 10% ze všech dotázaných osob.

Z provedeného šetření a grafu č. 12 vyplývá, že s padělanou bankovkou se setkalo 28 respondentů, tedy 10,45 % z celkového počtu respondentů.

Hypotéza H5 se nepotvrdila.

Hypotéza H6: Méně než 40% všech dotázaných osob ví, jaký trest hrozí osobě, která uvede úmyslně padělanou bankovku do oběhu.

Z provedeného šetření a grafu č. 15 vyplývá, že správnou odpověď, tedy, že osobě, která uvede úmyslně padělanou bankovku do oběhu, hrozí trest odnětí svobody v délce 3 – 8 let uvedlo 97 respondentů (36,19 %), největší počet respondentů, 98

(36,57 %) odpověděl, že správnou odpověď neví, 70 respondentů (26,12 %) si myslí, že správou odpovědí je trest odnětí svobody v rozmezí 1 – 3 roky a 3 respondenti (1,12 %) by osobu úmyslně platicí padělanou bankovkou poslali vykonávat obecně prospěšné práce.

Hypotéza H6 se potvrdila.

9.4 Závěr výzkumného šetření

Z výsledků empirického šetření vyplývá, jaké povědomí mají občané o platných českých bankovkách, jejich vzhledu, ochranných prvcích a trestnosti v oblasti padělání peněz. Toto zkoumání pak bylo provedeno formou dotazníkového šetření. Kromě dotazů na věkovou skupinu, pohlaví a skutečnost, zda přicházejí do styku s penězi více než je běžné, obsahoval dotazník dalších 16 položek, z nichž osm obsahovalo otázky vědomostní a osm otázky postojové.

Nutno konstatovat, že výsledky dotazníkového šetření jsou zajímavé. Drtivá většina respondentů zná nominální hodnoty současných českých bankovek. Na otázky týkající se vzhledu bankovek odpovědělo správně vždy minimálně 60 % respondentů. Z dotazníku bylo zjištěno, že respondenti měli velmi dobré povědomí o ochranných prvcích bankovek. Horší výsledky byly u otázek týkající se trestní odpovědnosti v oblasti padělání peněz, ale to se dalo předpokládat, vzhledem k předpokladu, že většina respondentů se v této oblasti nepohybuje.

Celkově hodnotím zkoumaný vzorek za velmi dobře informovaný. Pro další výzkumná šetření bych navrhl zjistit, z jakých zdrojů se respondenti o ochranných prvcích bankovek dozvídají, předpokládám, že by to mohla být důležitá informace pro instituce, které podporují finanční gramotnost a mohla by být dobře využita.

Závěr

Kriminalita je jedním ze sociálně patologických jevů, které ohrožují každou společnost. Mezi tyto jevy patří i padělání a pozměňování peněz, které sice nezpůsobuje v současné době nějaké velké škody, ale patří mezi nebezpečné formy trestné činnosti.

V teoretické části jsem se stručně zmínil o historii peněz a počátcích jejich padělání. Pokusil jsem se srozumitelným způsobem popsat postup při výrobě českých bankovek. Největší důraz jsem kladl na platné české bankovky a podrobnější popis základních ochranných prvků těchto bankovek, o kterých by měl mít každý z nás alespoň základní povědomí. Zaměřil se také na trestnost v oblasti padělání a pozměňování peněz a uvedl, jaké úkoly plní Policie České republiky v této oblasti a jaký je postup policistů v případech podezření z padělání a pozměňování peněz. V závěru teoretické části práce jsem uvedl některé důležité informace z této problematiky i z pohledu běžného občana.

Výzkumná část práce pak byla rozdělena na dvě části. V první části jsem pracoval se statistickými údaji České národní banky a Policie České republiky, kdy jsem stanovil dvě hypotézy a komparací těchto údajů jsem dospěl k odpovědím. Ve druhé části jsem použil dotazníkové šetření, kdy jsem stanovil další čtyři hypotézy a vyhodnocení odpovědí z tohoto dotazníkového šetření jsem pak došel k odpovědím.

Z provedeného empirického šetření ze statistik ČNB a Policie ČR jsem došel k závěru, že většina padělků českých bankovek je zadržena z oběhu, z celkového počtu zadržených padělaných a pozměněných českých bankovek v období let 2005 – 2014 zadržela Policie ČR méně než 30 %. Při odhalování a vyšetřování trestné činnosti na úseku ochrany měny objasnila Policie ČR v období let 2004 – 2013 méně než 20 % zjištěných trestných činů. Z provedeného dotazníkového šetření vyplývá, že více než 95 % respondentů zná nominální hodnoty současných českých bankovek. Méně než 70% dotázaných osob, které přicházejí do styku s penězi častěji, než běžní občané ví, jak probíhá kontrola ochranného prvku ochranného okénkového proužku. S padělanou bankovkou se setkala více než 10 % respondentů, a méně než 40 % respondentů ví, jaký trest hrozí osobě, která uvede úmyslně padělanou bankovku do oběhu.

Je zřejmé, že pokud budou existovat peníze, vždy se najdou nějakí jedinci, kteří se budou s větším či menším úspěchem snažit o jejich padělání. A to i přesto, že dnešní bankovky mají ochranné prvky v takové kvalitě, že je prakticky nelze dokonale padělat.

Pro mě je celkem nepochopitelné, že se v dnešní době ještě někdo snaží bankovky padělat. Vidina snadného obohacení je zřejmá, stejně tak skutečnost, že se tyto případy orgánům policie jen velmi těžko objasňují a prokazují, ale je otázkou, kolik padělaných bankovek se padělateli podaří dostat do oběhu. Já myslím, že ten počet nebude nijak vysoký a vzhledem k tomu, že padělání a pozměňování peněz je po celém světě bráno jako závažný zločin a tresty jsou dost vysoké, měl by si každý takový padělatelský dobrodruh tuto skutečnost uvědomit.

Aby kriminalita nerostla, a pokud možno se co nejvíce snížila, je zapotřebí zejména prevence. Nejinak je tomu i v oblasti padělání a pozměňování peněz, kde si myslím, že ta prevence není veliká. Ve sdělovacích prostředcích se neobjevují příliš často informace o základních ochranných prvcích bankovek a o tom, jak může běžný občan rozpoznat padělek bankovky. Zároveň je i minimum informací o tom, jaký trest padělatelům nebo osobám uvádějícím bankovky do oběhu hrozí. Asi málokdo tuší, že v těchto případech hrozí trest odnětí svobody v rozmezí 3 – 8 let, a toto jednání se trestá bez ohledu na to, kolik bankovek je do oběhu udáno, stačí padělek jedné jediné bankovky. Primárně by tato prevence měla začít již v rodinách, rodiče jsou odpovědní za své děti a měli by je upozornit i na tuto problematiku. Nejde přitom pouze o jejich trestní odpovědnost, ale i o to, že v případě, kdy si nekontrolují, zda dostávají pravé bankovky, tedy z nedbalosti, dojde přinejmenším k propadnutí falešné bankovky. Bohužel rodiče většinou toto sami nevědí, proto prevence většinou zůstává na škole. Právě na základní a střední školy bych se s prevencí v této oblasti zaměřil nejvíce. V mnohem větší míře by se měly pořádat besedy za účasti odborníků specializujících se na oblast padělání a pozměňování peněz, vzhledem k tomu, že s penězi je denně v kontaktu každý z nás, už od útlého věku.

Seznam použitých zdrojů:

BROŽ, Jiří, HRADECKÝ, Michal. *Platební prostředky jejich ochrana a padělání*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo vnitra, 2008. 160 s. ISBN 80-7312-055-0

BURGER, Adolf. *Ďáblova dílna : Největší padělatelská operace všech dob*. Ivana Parkmanová; Milan Churaň, Vladimír Čadský. Praha : Ikar, 2007. 280 s. ISBN 978-80-249-0968-4.

FRYŠTÁK, Marek , ŽATECKÁ, Eva. *Trestné činy proti měně de lege lata a de lege ferenda*. In *Kriminalistika*, Praha, 2008, vol. Roč. 41, no. 2, s. 108-118. ISSN 1210-9150

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno : Paido , 2000. 207 s. ISBN 80-85931-79-6.

HLINKA, Bohuslav. *Atentáty na peníze*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1987. 315 s.

HLINKA, Bohuslav a Pavel RADOMĚRSKÝ. *Peníze, poklady, padělky*. 2. pozmen. a dopln. vyd. Praha: Academia, 1996, 262 p. ISBN 80-200-0572-2

HRDÁ, Alena. *Bankovky a mince České národní banky 1993-1994*. Vyd. 1. Praha: Nuga, 1994, 110 s. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-859-0300-8

KONRÁD, Zdeněk. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 1995, 212 s. ISBN 80-901-9230-0

MUSIL, Jan. *Kriminalistika: vybrané problémy teorie a metodologie*. Vyd. 1. Praha: Policejní akademie České republiky, 2001, 309 s. ISBN 80-725-1080-0

MUSIL, Miloslav, MÜLLER, Jaroslav. *Vývoj technické ochrany proti padělání. Kriminalistický sborník 4/2009*. Praha: KÚP, 2009. 71 s.

PEKÁREK, Jiří. *Poznáte padělek bankovky?*. 1.vyd. Praha: Pragoeduca, 2000, 78 s. ISBN 80-858-5684-0

POLSKOJ, Georgij. *Z penězokazeckých dílen*. Přeložila Dagmar Vojířová. Praha: Lidové nakladatelství, 1987, bez ISBN.

PORADA, Viktor. *Kriminalistika*. 1. vyd. Brno: CERM, 2001, 746 s. ISBN 80-720-4194-0

STRAUS, Jiří. *Kriminalistická technika*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, 415 s. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-868-9818-0

SURGA, Leopold. *České bankovky a mince 1993-2012*. Vyd. 1. Praha: Jerome, 2012, 245 s. ISBN 978-809-0326-682

ŠÁMAL, P. a kolektiv., *Trestní zákoník II § 140-421 Komentář*, 1. vydání Praha: C.H. Beck, 2010, 3286 s., ISBN 978-80-7400-178-9.

VENCOVSKÝ, František. *Vzestupy a propady československé koruny*, Praha: Nakladatelství Oeconomica, 2003, ISBN 80-245-0497-9

VONDRA, Roman. *Peníze v moderních českých dějinách*. Vydání 1 Praha: Academia, 2012. 276 s. ISBN 80-200-2130-2

Legislativa:

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním – trestní řád

Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance

Zákon č. 15/1932 Sb., Úmluva o potírání penězokazectví

Závazný pokyn policejního prezidenta č. 9/2010, o informačním systému Banka

Závazný pokyn policejního prezidenta č. 97/2009, o penězokazectví

Elektronické zdroje:

Bankovky hezké být mohou, ale bezpečné být musí [on-line] - Česká národní banka [cit. 2013-10-25] Dostupný z WWW: http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2008/cl_08_08092_6b.html

Návod pro řešení životní situace – padělané bankovky [on-line] – Česká národní banka [cit. 2013-12-01]

Dostupný z WWW: http://www.cnb.cz/cs/o_cnb/zivotni_situace/padelane_penize.html

O České národní bance [on-line] – Česká národní banka [cit. 2013-12-02] Dostupný z WWW: http://www.cnb.cz/cs/o_cnb/

Počet padělků vzrostl, jsou však snadno odhalitelné [on-line] – Česká národní banka [cit. 23.3.2015] Dostupný z www:

http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/tiskove_zpravy_cnb/2015/20150316_tk_padelky.html

Tiskové zprávy k výskytu padělků v České republice [on-line] – Česká národní banka [cit.23.3.2015]

Dostupné z www:

http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/tiskove_zpravy_cnb/2015/20150316_tk_padelky.html

http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/tiskove_zpravy_cnb/2014/20140305_tk_padelky.html

http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/tiskove_zpravy_cnb/2013/20130226_tk_padelky.html

http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/tiskove_zpravy_cnb/2012/20120227_padelky.html

http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/tiskove_zpravy_cnb/2011/20110228_tk_padelky.html

http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/tiskove_zpravy_cnb/2010/20100301_padelky_2009.html

http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/tiskove_zpravy_cnb/2009/090223_padelky.html

http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/tiskove_zpravy_cnb/2008/080226_padelky_2007.html

http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/tiskove_zpravy_cnb/2007/070215_padelky_2006.html

http://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/tiskove_zpravy_cnb/2006/060302_TK_padelky.html

Seznam příloh

Příloha A: Platné české bankovky a jejich ochranné prvky

Příloha B: Trestné činy proti měně a platebním prostředkům

Příloha C: Plná verze dotazníku

Bankovka 100 Kč

- vzor 1997 v oběhu od 15. 10. 1997, vzor 1995 od 21. 6. 1995, tisk STC Praha
- rozměry 140 x 69 mm s tolerancí 1.5 mm, šířka kuponu 36 mm, umístění ochranného proužku 56 mm od levého okraje na líci s tolerancí 6 mm
- na líci v pravém horním rohu hmatová značka pro nevidomé a slabozraké – jeden svislý proužek o délce 8 mm
- na kuponu na rubu bankovky grafický symbol pro strojové zpracování
- číslování na rubu svisle při levé straně s jednotnou velikostí číslic, vodorovně vpravo dole v řadě vzestupné, série označena velkým písmenem abecedy a dvojmístným číslem, pořadové číslo šestimístné
- tiskové techniky: portrét, texty, hmatová značka, hodnotové číslo na kuponu – tisk z hloubky, číslování tisk z výšky, ostatní tisk z plochy

Obrázek č. 11 – líc bankovky 100 Kč

Obrázek č. 12 – rub bankovky 100 Kč

Ochranné prvky bankovky 100 Kč (viz obrázek č. 16 a 17)

- 1) lokální stupňovitý vodoznak – portrét Karla IV, u vzoru 1993 je vodoznak umístěn výše
- 2) ochranný okénkový proužek s mikrotextem „100 Kč“
- 3) ochranná vlákna, vzor 1995 ochranná vlákna nemá
- 4) soutisková značka v podobě písmen „ČR“, u vzoru 1995 v podobě písmen „CS“
- 5) skrytý obrazec „100“
- 6) opticky proměnlivou barvu bankovka neobsahuje
- 7) iridiscentní pruh bankovka neobsahuje
- 8) mikrotext slovně a číselně označující hodnotu bankovky „100“

(Surga, 2012, s. 64-69)

Bankovka 200 Kč

- vzor 1998 v oběhu od 6. 1. 1999, vzor 1996 od 14. 8. 1996, tisk STC Praha
- rozměry 146 x 69 mm s tolerancí 1.5 mm, umístění ochranného proužku na lici 57 mm od levého okraje s tolerancí 6 mm
- hmatová značka pro nevidomé a slabozraké na lici v pravém horním rohu – dva svislé proužky o délce 8 mm vedle sebe
- na kuponu grafický symbol pro strojové zpracování
- číslování na rubu svisle při levé straně s jednotnou velikostí číslic, vodorovně vpravo dole v řadě vzestupné, série označena velkým písmenem abecedy a dvojmístným číslem, pořadové číslo šestimístné
- tiskové techniky: portrét, texty, hmatová značka, hodnotové číslo na kuponu – tisk z hloubky, číslování tisk z výšky, ostatní tisk z plochy
- pod označením „guvernér“ faximile podpisu guvernéra banky se zkratkou „vz.“

Obrázek č. 13 – lic bankovky 200 Kč

Obrázek č. 14 – rub bankovky 200 Kč

Ochranné prvky bankovky 200 Kč (viz obrázek č. 18 a 19)

- 1) lokální stupňovitý vodoznak – portrét J. A. Komenského, u vzoru 1996 méně výrazný
- 2) ochranný okénkový proužek s mikrotextem „200 Kč“
- 3) ochranná vlákna, vzor 1996 ochranná vlákna nemá
- 4) soutisková značka v podobě písmen „ČR“, u vzoru 1996 v podobě písmen „CS“
- 5) skrytý obrazec „200“
- 6) opticky proměnlivou barvu bankovka neobsahuje
- 7) iridiscenční pruh bankovka neobsahuje
- 8) mikrotext slovně a číselně označující hodnotu bankovky „200“

(Surga, 2012, s. 72-77)

Bankovka 500 Kč

- vzor 2009 v oběhu od 1. 4. 2009, vzor 1997 od 18. 3. 1998, vzor 1995 od 27. 12. 1995, tisk STC Praha
- rozměry 152 x 69 mm s tolerancí 1.5 mm, šířka kuponu 41 mm, u vzoru 1997 umístění ochranného proužku 52 mm od levého okraje s tolerancí 6 mm
- hmatová značka pro nevidomé a slabozraké na líci v pravém horním rohu – tři svislé proužky o délce 8 mm
- na kuponu grafický symbol pro strojové zpracování
- číslování na rubu svisle při levé straně s jednotnou velikostí číslic, vodorovně vpravo dole v řadě vzestupné, série označena velkým písmenem abecedy a dvojmístným číslem, pořadové číslo šestimístné
- tiskové techniky: portrét, texty, hmatová značka, hodnotové číslo na kuponu, květ čtyřlísté růže – tisk z hloubky, číslování tisk z výšky, ostatní tisk z plochy

Obrázek č. 15 – líc bankovky 500 Kč

Obrázek č. 16 – rub bankovky 500 Kč

Ochranné prvky bankovky 500 Kč (viz obrázky č. 20 a 21)

- 1) lokální stupňovitý vodoznak – portrét Boženy Němcové, negativní číslo 500, květ petrklice
- 2) ochranný okénkový proužek s mikrotextem „ČNB 500 Kč“, u vzoru 1997 a 1995 s mikrotextem „500 Kč“
- 3) ochranná vlákna, vzor 1995 ochranná vlákna nemá
- 4) soutisková značka v podobě písmen „ČR“, u vzoru 1995 v podobě písmen „CS“
- 5) skrytý obrazec „500“
- 6) opticky proměnlivá barva – stylizovaný květ čtyřlísté růže mění barvu ze zlaté na zelenou, bankovky vzor 1998 a 1995 optickou proměnlivou barvu neobsahují
- 7) iridiscenční pruh bankovka neobsahuje
- 8) mikrotext slovně a číselně označující hodnotu bankovky „500“

(Surga, 2012, s. 80-87)

Bankovka 1000 Kč

- vzor 2008 v oběhu od 1. 4. 2008, vzor 1996 od 6. 12. 1996, tisk STC Praha
- rozměry 158 x 74 mm s tolerancí 1.5 mm, šířka kuponu 42 mm, u vzoru 1996 umístění ochranného proužku na líci 87 mm od levého okraje
- hmatová značka pro nevidomé a slabozraké na líci v pravém horním rohu – jeden vodorovný proužek o délce 8 mm
- na kuponu grafický symbol pro strojové zpracování
- číslování na rubu svisle při levé straně s jednotnou velikostí číslic, vodorovně vpravo dole v řadě vzestupné, série označena velkým písmenem abecedy a dvojmístným číslem, pořadové číslo šestimístné
- tiskové techniky: portrét, texty, hmatová značka, hodnotové číslo na kuponu, lipový list – tisk z hloubky, číslování tisk z výšky, ostatní tisk z plochy

Obrázek č. 17 – líci bankovky 1000 Kč

Obrázek č. 18 – rub bankovky 1000 Kč

Ochranné prvky bankovky 1000 Kč (viz obrázek č. 22 a 23)

- 1) lokální stupňovitý vodoznak – portrét Františka Palackého, negativní číslo 1000, lipový list, u vzoru 1996 není negativní číslo ani lipový list
- 2) ochranný okénkový proužek s mikrotextem „ČNB 1000 Kč“, u vzoru 1996 „1000 Kč“
- 3) ochranná vlákna
- 4) soutisková značka v podobě písmen „ČR“
- 5) skrytý obrazec „1000“
- 6) opticky proměnlivá barva – na líci na listu v koruně stromu na levé straně, změna ze zlaté na zelenou
- 7) iridiscenční pruh – na líci, dvoubarevný, při sklopení zlatý a fialový nádech, negativně vyznačená čísla 1000, u vzoru 1996 modravý nádech
- 8) mikrotext slovně a číselně označující hodnotu bankovky „1000“

(Surga, 2012, s. 90-95)

Bankovka 2000 Kč

- vzor 2007 v oběhu od 2. 7. 2007, vzor 1999 od 1. 12. 1999, vzor 1996 od 1. 10. 1996, tisk STC Praha
- rozměry 164 x 74 mm s tolerancí 1.5 mm, šířka kuponu 45 mm, u vzoru 1999 umístění ochranného proužku na líci 93 mm od levého okraje s tolerancí 6 mm
- hmatová značka pro nevidomé a slabozraké na líci v pravém horním rohu – pod sebou dva vodorovné proužky o délce 8 mm
- na kuponu grafický symbol pro strojové zpracování
- číslování na rubu svisle při levé straně s jednotnou velikostí číslic, vodorovně vpravo dole v řadě vzestupné, série označena velkým písmenem abecedy a dvojmištným číslem, pořadové číslo šestimístné
- tiskové techniky: portrét, texty, hmatová značka, hodnotové číslo na kuponu, struny lyry – tisk z hloubky, číslování tisk z výšky, ostatní tisk z plochy

Obrázek č. 19 – líc bankovky 2000 Kč

Obrázek č. 20 – rub bankovky 2000 Kč

Ochranné prvky bankovky 2000 Kč (viz obrázek č. 24 a 25)

- 1) lokální stupňovitý vodoznak – portrét Emy Destinové, číslice 2000, ornament
- 2) ochranný okénkový proužek s mikrotextem „ČNB 2000 Kč“, u vzoru 1999 a 1996 s textem „2000 Kč“
- 3) ochranná vlákna, vzor 1996 ochranná vlákna nemá
- 4) soutisková značka v podobě písmen „ČR“, vzor 1996 v podobě písmen „CS“
- 5) skrytý obrazec „2000“
- 6) opticky proměnlivá barva – na strunách lyry, změna ze zlaté na zelenou
- 7) iridiscenční pruh – dvoubarevný, při sklopení zlatý a modrý nádech, vzorovaný, s opakujícími se negativními číslicemi 2000, vzor 1996 iridiscenční pruh nemá
- 8) mikrotext slovně a číselně označující hodnotu bankovky „2000“

(Surga, 2012, s. 98-103)

Bankovka 5000 Kč

- vzor 2009 v oběhu od 1. 12. 2009, vzor 1999 od 8. 9. 1999, tisk STC Praha
- rozměry 170 x 74 mm s tolerancí 1.5 mm, šířka kuponu 44 mm, umístění ochranného proužku na líci 99 mm od levého okraje s tolerancí 6 mm
- hmatová značka pro nevidomé a slabozraké na líci v pravém horním rohu – tři proužky o délce 8 mm umístěné pod sebou
- na kuponu na rubu grafický symbol pro strojové zpracování
- číslování na rubu svisle při levé straně s jednotnou velikostí číslic, vodorovně vpravo dole v řadě vzestupné, série označena velkým písmenem abecedy a dvojmístným číslem, pořadové číslo šestimístné
- tiskové techniky: portrét, texty, hmatová značka, hodnotové číslo na kuponu, ploška s hlavou lva – tisk z hloubky, číslování tisk z výšky, ostatní tisk z plochy

Obrázek č. 21 – líc bankovky 5000 Kč

Obrázek č. 22 – rub bankovky 5000 Kč

Ochranné prvky bankovky 5000 Kč (viz obrázek č. 26 a 27)

- 1) lokální stupňovitý vodoznak – portrét T. G. Masaryka, negativní číslo „5000“, orlice, vzor 1999 neobsahuje negativní číslo a orlici
- 2) ochranný okénkový proužek s mikrotextem „ČNB 5000 Kč“, u vzoru 1999 „5000 Kč“
- 3) ochranná vlákna
- 4) soutisková značka v podobě písmen „ČR“
- 5) skrytý obrazec „5000“
- 6) opticky proměnlivá barva – na líci na šestiúhelníkové plošce s hlavou lva na levé straně, změna ze zlaté na zelenou,
- 7) iridiscentní pruh – na líci, dvoubarevný, při sklopení zlatý a fialový nádech, vzorovaný, s opakujícími se čtveřicemi lipových listů a negativními čísly „5000“, vzor 1999 při sklopení zlatý nádech, negativní čísla shora dolů při pravém okraji
- 8) mikrotext slovně a číselně označující hodnotu bankovky „5000“

(Surga, 2012, s. 106-111)

Hlava VI: Trestné činy hospodářské

Díl 1: Trestné činy proti měně a platebním prostředkům

§ 233 Padělání a pozměnění peněz

(1) Kdo sobě nebo jinému opatří nebo přechovává padělané nebo pozměněné peníze nebo prvky peněz sloužící k ochraně proti jejich padělání, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

(2) Kdo padělá nebo pozmění peníze v úmyslu udat je jako pravé nebo platné anebo jako peníze vyšší hodnoty, nebo kdo padělané nebo pozměněné peníze udá jako pravé nebo platné anebo jako peníze vyšší hodnoty, bude potrestán odnětím svobody na tři léta až osm let.

(3) Odnětím svobody na pět až deset let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny, nebo
- b) spáchá-li takový čin ve značném rozsahu.

(4) Odnětím svobody na osm až dvanáct let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny působící ve více státech, nebo
- b) spáchá-li takový čin ve velkém rozsahu.

(5) Příprava je trestná.

§ 234 Neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku

(1) Kdo sobě nebo jinému bez souhlasu oprávněného držitele opatří, zpřístupní, přijme nebo přechovává platební prostředek jiného, zejména nepřenositelnou platební kartu identifikovatelnou podle jména nebo čísla, elektronické peníze, příkaz k zúčtování, cestovní šek nebo záruční šekovou kartu, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Kdo sobě nebo jinému opatří, zpřístupní, přijme nebo přechovává padělaný nebo pozměněný platební prostředek, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

(3) Kdo padělá nebo pozmění platební prostředek v úmyslu použít jej jako pravý nebo platný, nebo kdo padělaný nebo pozměněný platební prostředek použije jako pravý nebo platný, bude potrestán odnětím svobody na tři léta až osm let.

(4) Odnětím svobody na pět až deset let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1, 2 nebo 3 jako člen organizované skupiny, nebo
- b) spáchá-li takový čin ve značném rozsahu.

(5) Odnětím svobody na osm až dvanáct let nebo propadnutím majetku bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1, 2 nebo 3 jako člen organizované skupiny působící ve více státech, nebo
- b) spáchá-li takový čin ve velkém rozsahu.

(6) Příprava je trestná.

§ 235 Udávání padělaných a pozměněných peněz

Kdo padělané nebo pozměněné peníze, jimiž mu bylo placeno jako pravými, udá jako pravé, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

§ 236 Výroba a držení padělatelského náčiní

(1) Kdo vyrobí, nabízí, prodá, zprostředkuje nebo jinak zpřístupní, sobě nebo jinému opatří nebo přechovává nástroj, zařízení nebo jeho součást, postup, pomůcku nebo jakýkoli jiný prostředek, včetně počítačového programu, vytvořený nebo přizpůsobený k padělání nebo pozměnění peněz nebo prvků sloužících k ochraně peněz proti padělání anebo vytvořený nebo přizpůsobený k padělání nebo pozměnění platebních prostředků, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 při výkonu svého povolání.

§ 237 Neoprávněná výroba peněz

(1) Kdo neoprávněně, s použitím zařízení nebo materiálů k výrobě peněz určených a držných v souladu se zákonem, vyrobí peníze nebo prvky sloužící k ochraně peněz proti padělání, nebo kdo neoprávněně vyrobené peníze nebo prvky sloužící k ochraně peněz proti padělání sobě nebo jinému opatří, uvede do oběhu nebo přechovává, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

(2) Odnětím svobody na tři léta až osm let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny, nebo
- b) spáchá-li takový čin ve značném rozsahu.

(3) Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 jako člen organizované skupiny působící ve více státech, nebo
- b) spáchá-li takový čin ve velkém rozsahu.

(4) Příprava je trestná.

§ 238 Společné ustanovení

Ochrana podle § 233 až 237 se poskytuje též penězům a platebním prostředkům jiným než tuzemským a tuzemským a zahraničním cenným papírům.

§ 239 Ohrožování oběhu tuzemských peněz

(1) Kdo neoprávněně vyrobí nebo vydá náhražky tuzemských peněz, nebo kdo takové náhražky neoprávněně dává do oběhu, bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

(2) Stejně bude potrestán, kdo

- a) bez zákonného důvodu odmítá tuzemské peníze, nebo
- b) poškozují tuzemské peníze.

Příloha C

Prosím o vyplnění dotazníku, který bude součástí bakalářské práce týkající se problematiky padělání peněz. Odpovědi na otázky, prosím, nikde nehledejte, jedná se o anonymní dotazování a výsledek by pak neměl žádnou vypovídací hodnotu. Vyplňte vše dle Vašich znalostí, zkušeností a názorů. Vyplnění dotazníku Vám zabere pár minutek a mně velmi pomůže. Předem děkuji za Váš čas a vyplnění dotazníku. Ondřej Kumpan

1) Do které věkové kategorie patříte?

- Méně než 18 let
- 18 – 34 let
- 35 – 49 let
- 50 let a více

2) Jsem:

- Muž
- Žena

3) Přicházíte v rámci svého zaměstnání nebo jiné činnosti do styku s penězi častěji než běžný občan? (např. pracovníci banky, prodavačky apod.)?

- Ano
- Ne

4) Z uvedených možností označte ty nominální hodnoty, ve kterých jsou české bankovky (tedy papírové peníze) v současné době vydávány:

- 10,- Kč
- 20,- Kč
- 50,- Kč
- 200,- Kč
- 500,- Kč
- 3000,- Kč
- 5000,- Kč

5) Která barva převažuje na bankovce nominální hodnoty 1000,- Kč?

- Hnědá
- Žlutá
- Modrá
- Zelená
- Fialová
- Červená

6) Portrét jaké osobnosti české historie je vyobrazen na bankovce s nominální hodnotou 500,- Kč?

- Božena Němcová
- Ema Destinová
- František Palacký
- Jan Amos Komenský
- Karel IV.
- Tomáš Garrigue Masaryk

7) Na bankovce jaké nominální hodnoty je vyobrazen portrét Tomáše Garrigue Masaryka?

- 100,- Kč
- 200,- Kč
- 500,- Kč
- 1000,- Kč
- 2000,- Kč
- 5000,- Kč

8) Slyšel jste někdy o ochranných prvcích českých bankovek a víte, k čemu slouží?

- Ne, vůbec nevím, o co se jedná a k čemu ochranné prvky slouží
- Ano, o ochranných prvcích bankovek jsem slyšel, ale nevím, k čemu slouží
- Ano, vím, o co se jedná a k čemu ochranné prvky bankovek slouží
- Nevím

9) Označte ty ze základních ochranných prvků českých bankovek, které znáte:

- Vodoznak
- Skrytý obrazec
- Ochranný okénkový proužek
- Ochranná vlákna
- Soutisková značka
- Opticky proměnlivá barva
- Mikrotext

10) Jedním ze základních ochranných prvků, které lze nejnadhěji zkontrolovat, je ochranný okénkový proužek, kdy při normálním pohledu na bankovku na obou stranách svise vystupuje přerušovaný proužek. Kontrola tohoto ochranného prvku probíhá pohledem na bankovku proti světlu, kdy u pravé bankovky by měl být vidět:

- Přerušovaný proužek, protože přerušované části proužku jsou z obou stran bankovky na stejném místě, překrývají se a tedy i proti světlu je vidět přerušovaný proužek
- Celistvý proužek, protože přerušované části proužku jsou z obou stran bankovky umístěny tak, aby při pohledu proti světlu na sebe navazovaly, a tvoří tedy celistvý proužek
- Žádný proužek, protože vystupující proužek má speciální chemické vlastnosti a proti světlu není vidět

11) Kontrolujete bankovky, se kterými přijdete do styku?

- Ve většině případů ano
- Zřídka
- Ne, bankovky prakticky nekontroluji

12) Setkal jste se už s padělanou bankovkou?

- Ano
- Ne nebo o tom nevím

13) Co byste dělal v případě, když byste zjistili, že mezi svými penězi máte bankovku, která by mohla být padělaná, ale nejste si tím jisti?

- Snažil bych se s ní co nejdříve někde zaplatit, abych se jí zbavil
- Šel bych do banky, aby zde zjistili, zda je skutečně padělaná
- Zavola bych policii
- Jiná možnost než uvedené

14) Myslíte si, že by Vám hrozil nějaký trestní postih za to, že byste zaplatil padělanou bankovkou, ale vy jste o tom nevěděl a myslel si, že bankovka je pravá?

- Ano, neznalost neomlouvá
- Ne, když o tom nevím, nemohu být trestán
- Nevím

15) Víte, jaký trest dle trestního zákoníku hrozí osobě, která uvede úmyslně padělanou bankovku do oběhu (tedy osobě, která ví, že vlastní padělanou bankovku a šla by s ní například zaplatit do obchodu)?

- Obecně prospěšné práce
- Trest odnětí svobody v rozmezí 1 – 3 let
- Trest odnětí svobody v rozmezí 3 – 8 let
- Nevím

16) Osobě, která uvede úmyslně padělanou bankovku do oběhu, hrozí dle trestního zákoníku trest odnětí svobody 3 – 8 let. Jaký je Váš názor na výši trestu?

- Trest se mi zdá přísný
- Je odpovídající, oběh peněz musí být chráněn
- Mohl by být i vyšší, aby si každý rozmyslel padělání peněz a jejich uvádění do oběhu
- Nedokáži posoudit, zda se jedná o odpovídající trest

17) V případě, že je v bance zadržena bankovka, u které je následně zjištěno, že se jedná o padělek:

- Poslednímu držiteli (předložiteli) padělané bankovky je vyplacena bankovka stejné nominální hodnoty, jako je hodnota padělku
- Poslední držitel (předložitel) padělané bankovky nic nedostane, padělané bankovky se zadržují bez náhrady

18) Uvítal byste zařazení problematiky českých peněz a jejich základních ochranných prvků do učiva základních nebo středních škol?

- Ano
- Ne
- Nevím

19) Myslíte, že i vyplnění tohoto dotazníku by mohlo přispět k tomu, že budete v budoucnu věnovat kontrole peněz víc pozornosti?

- Ano
- Ne
- Nevím